

INFORMÁCIE ZPMP v SR

5-6 / 2014

Združenie na pomoc ľuďom
s mentálnym postihnutím v SR

ZPMP v SR

ZPMP v SR
Štúrova 6
811 02 Bratislava
tel.: 02/63814968
e-mail: zmpvsvr@zmpvsvr.sk
www.zmpvsvr.sk

ĎAKUJEME SPOLUPRACOVNÍKOM
A PARTNEROM NAŠICH PROJEKTOV

Projekt podporili

OBJEDNÁVKA INFORMÁCIÍ ZPMP NA ROK 2015

Milí čitatelia, aj v roku 2015 si môžete objednať svoj obľúbený časopis Informácie, ako aj časopis To sme my. Cena celoročného predplatného je 10 €. V cene je započítané i poštovné a balné. Ak máte záujem o predplatné časopisu, prosím vyplňte túto objednávku a zašlite nám ju na adresu: Republiková centrála ZPMP v SR, Štúrova 6, 811 02 Bratislava. Ďakujeme!

Závazne si objednávam časopis Informácie ZPMP na rok 2015

Meno, priezvisko:

Adresa (tel. číslo):

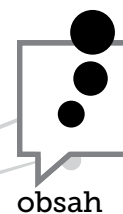
Číslo mi posielajte na adresu (iba ak sa líši):

Objednávam si počet výtlačkov (napíšte počet):

Dátum a podpis objednávateľa:

Predplatné 10 € zaplatím: prevodom na účet ☐ poukážkou typu U na pošte ☐

Číslo účtu: IBAN: SK5502000000000140534012, BIC: SUBASKBX, VÚB Bratislava-mesto, variabilný symbol 60415

1

Obsah

2

Úvod

3 – 15

Téma Ľudská dôstojnosť

- Ľudská dôstojnosť ľudí s mentálnym postihnutím / Jan Pfeifer
- Reportáž o mojich pocitoch, o tom, čo som videla a zažila a o tom, čo si prajem / Iveta Mišová
- O ľudskej dôstojnosti a inštitúciách trochu menej odborne / Denisa Nincová
- Dôstojná inakosť / Silvia Porubánová
- V krátkosti o ľudskej dôstojnosti z pohľadu práva / Maroš Matiaško
- A našou snahou by malo byť... / Ladislav Lučenič
- Chceme byť dámy a páni / Soňa Holúbková

16 – 22

Farby života

23 – 28

Projekty

- Spoločne v cieľovej rovine / Elena Bakošová
- Naši partneri z Prahy / Ľudmila Lukačková
- Pomoc na štartovacej čiare je dobrý začiatok, Projekt nadácie Socia na podporu včasnej intervencie / Magdaléna Hollá

29 – 30

Legislatíva

- Diaľničné známky / Tibor Köböl

30

Krátke správy

- Projekt Amerem
- Vianoce našimi rukami

31 – 32

Projekty ZPMP v SR

- Dôstojný život – právo, nie privilegium / Iveta Mišová
- O projektoch a donoroch / Marián Horanič

33

Poradenstvo

- Potrebujete poradiť? / Iveta Mišová

34 – 35

Vetvička prianí

36

Ďakovanie

Informácie ZPMP v SR 5-6/2014 • Občasník • Vydalo: ZPMP v SR • Štúrova 6 • 811 02 Bratislava, IČO 00683191 • tel: 02/63814968, e-mail: zpmpvsr@zpmpvsr.sk
Dátum vydania: 12. 12. 2014 • **Ročník vydania:** 21 • **Redakčne spracovali:** PhDr. Iveta Mišová • Mgr. Adriena Pekárová • Mgr. Martina Jarolíňová • Mgr. Jana Zámečníková
Redakčná rada: • Elena Kopalová • PhDr. Iveta Mišová • Mgr. Magda Papánková • Mgr. Adriena Pekárová • Mgr. Ľubica Vyberalová • **Grafická úprava:** Zuzana Chmelová
• **Tlač:** POLYGRAFICKÉ CENTRUM, www.polygrafcentrum.sk
Akékoľvek rozmnožovanie textu a fotografií len s výhradným a predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa. Vychádza s finančnou podporou MPSVaR SR.
Objednávky zasielajte na adresu: ZPMP v SR • Štúrova 6 • 811 02 Bratislava
Registrované MK SR č. EV 629/08. Podávanie novinových zásielok povolené RP Bratislava č. j. 1591/96 – P zo dňa 10. 4. 1996.
Cena ročného predplatného je 10 €.
ISSN 1335-819

K Vianociam a Novému roku

Tak, a je to tu. Opäť a neodvratne sa k nám blíži vianočný čas. V adventnom tichu sa k nám niekedy ženie sedemmilíovými krokmi (to keď zisťujeme, čo všetko ešte nemáme nakúpené, aký kamienok že to bude chýbať v materiálnej mozaike idyllických Vianoc...) a inokedy sa k nám zase prikráda nesmelé a z kroka na krok (keď máme chuť bilancovať a robiť za uplynulým rokom uzávierkové čiary typu „spočítané, zvážené“). No nech je to, ako chce – Vianoce sú tým obdobím, keď sme k sebe milší, bližší. Akosi viac si dokážeme všimnúť jeden druhého, prajeme a prejavujeme si lásku, empatiu a porozumenie. Odrazu máme viac času na svojich blízkych, spomenieme si na svojich priateľov a známych. V našich rodinách, komunitách, v práci zavládne pokoj a porozumenie, ktoré nám počas uplynulých uponáhľaných dní, rútiacich sa občas galopom šialeného koňa (v roku 2014 – roku koňa), tak chýbali. Je fajn, že v odraze svitu vianočných sviec si spolu šťastne sedíme, dýchame vôňu tohto krásneho, čo sa opakuje iba v tejto etape roka. A nie, nie je to len vôňa ihličia. Je to odór oveľa vzácnejší – tak prchavosťou, ako aj náročnosťou odhalenia svojho výskytu. Hádate správne – je to vôňa človečiny. No na jazyk sa akosi spontánne tlačí otázka: Prečo? Naozaj môže takáto príjemná atmosféra zavládnuť medzi nami iba v tomto období? Prečo nemôžeme byť k sebe milí, ohľaduplní, všímaví počas celého roka?

Rok 2015 je pred dverami, ba priam na ne klope. Nástoľčivo a bez ostychu. Iste, nikto z nás nemá veštekú guľu, a preto netušíme, čo všetko majú pre nás nadchádzajúce dni, týždne a mesiace pripravené „v talóne“. No nech už nám život (rozumej: spoločenská situácia, zmeny legislatívy, finančné možnosti...) nadelí akékoľvek karty, my všetci, ktorých súčasťou života je aj prítomnosť esencie mentálneho postihnutia, vnímaná, precitovaná a žitá prostredníctvom našich blízkych, priateľov či jednoducho ľudí, s ktorými sa poznáme a stretávame či pracujeme s nimi – skrátka my všetci vieme, že aj partiu s názvom rok 2015 zahráme so ctou a pokiaľ to bude čo len trochu možné, tak aj víťazne. Nie, nemôžeme prehrať. Lebo vieme, že každodenný život ľudí s mentálnym postihnutím je ako váza. Môže byť pekná aj sama osebe, no na to, aby bola plná farieb, radosti a pozitívnej energie, nemožno zabudnúť naplniť ju kvetmi. A práve preto – kiež by sa nám aj v nastávajúcom roku darilo naplňovať svet ľudí s mentálnym postihnutím nádejou. Lebo nádej, ako už raz povedal ktosi múdry, nie je presvedčenie, že niečo dobre dopadne, ale vedomie, že niečo má zmysel, nech to dopadne akokoľvek.

Zaželajme si teda, aby sa čaro Vianoc, jemne obostreté závojom človečiny, prenieslo do našich životov počas celého budúceho roku. Aby úprimnosť, porozumenie a odvaha riešiť veci, ležiace možno na periférii záujmu majoritno-intaktnej populácie, medzi nami zavládli i vo všedné dni, ktoré budú možno ťažšie, ako v roku predchádzajúcom.

V mene celého Predsedníctva ZPMP v SR a Republikovej centrál ZPMP v SR si dovoľujem zaželať Vám všetkým, čitateľom časopisu Informácie, ale aj všetkým ostatným členom, priateľom a sympatizantom ZPMP v SR len to najlepšie, najmä zdravie, šťastie, lásku, pokoj a veľa síl v novom roku 2015.

JUDr. Peter Demek PhD.

člen Predsedníctva ZPMP v SR

Ľudská dôstojnosť ľudí s mentálnym postihnutím

Ako človek dlhodobo sa zaoberajúci transformáciou ústavnej na komunitnú starostlivosť aj ako aktivista v oblasti práv ľudí so zdravotným postihnutím som mal možnosť v rámci rôznych misií a v rôznych zemiach navštíviť stovky zariadení pre osoby s duševným či mentálnym postihnutím. Samozrejme, úroveň starostlivosti sa v tom či onom zariadení dosť odlišuje. Čo však majú všetky tieto miesta pre mňa spoločné je to, že sú to miesta, kde by som nechcel tráviť ani malú časť svojho života, ani by som si neprial, aby sa niečo také prihodilo niekomu z mojich blízkych. Sú to miesta, kde i napriek všetkej profesionalite, opatere a starostlivosti zamestnancov sa človek veľmi ľahko stane číslom, diagnózou, prípadom. Veľmi rýchlo sa stanete súčasťou, malým kolieskom súkolesia inštitúcie. Ľahko sa stane, že vaše potreby sa musia prispôsobiť chodu zariadenia. Musíte byť nie vtedy, keď chcete alebo ste hladní, ale vtedy, keď sa zvykne podávať jedlo. Možno sa môžete kúpať len v určitý deň alebo hodinu. V niektorých zariadeniach za vami môže prísť návšteva tiež len v určitý deň či hodinu, a nie keď sa jej to hodí, alebo keď by ste ju radi videli. Zariadenie musí prosto fungovať a musí mať svoje pravidlá. Vám nezostáva iné, len odhodiť kus svojej osobnosti, svoje potreby, zvyky, a systému sa prispôsobiť. Musíte odhryznúť časť zo svojej ľudskej dôstojnosti. Pokiaľ to neurobíte, budete označení za neprispôsobivého, alebo vaše konanie bude označené ako zhoršenie vášho duševného stavu, či dostanete nejakú inú nálepku, ktorá vám pobyt v zariadení rozhodne neuláhčí.

Ďalšou črtou týchto miest je, že sú v ňom umiestnení ľudia s rovnakým či podobným osudom – problémom, diagnózou, postihnutím. A možno práve v momente, keď potrebujete byť s ľuďmi, ktorí žijú iný život než vy, ste umiestnení niekam, kde sú na tom všetci „rovnako“ ako vy. Nedávno sa mi stalo, že jeden môj blízky príbuzný G., ktorý v roku 1949 prešiel hranice, aby unikol postupne sa uťahujúcej slučke komunistického režimu, a väčšinu svojho života trávil v Kanade, bol vo svojich skoro deväťdesiatich rokoch nedobrovoľne umiestnený do domova pre osoby s demenciou. Onen príbuzný je osoba veľmi nezávislého a slobodu milujúceho ducha. Po smrti manželky žil vo svojom dome sám. Posledné roky už nebol plne sebestačný ani plne pohyblivý. Dochádzali za ním rôzne sociálne

služby, s ktorými sa však dostával do drobných konfliktov. Veci sa nediali tak, ako by si prial. Toto jeho počínanie bolo diagnostikované ako známky počínajúcej demencie, a to bolo dôvodom obmedzenia spôsobilosti a nedobrovoľného umiestnenia v ústave. Hneď, ako sme sa to dozvedeli a mali možnosť podniknúť pomerne ďalekú cestu, sme za ním leteli. Ústav, kde bol umiestnený, bol malý, veľmi dobre vedený, na naše pomery s veľkým počtom personálu, maximálne dvaja klienti na jednej izbe. Všade čisto, žiadny zápach. I tak na mňa už v prvú hodinu návštevy padla úzkosť. Starí muži a ženy pospávali v kreslách. Zamestnanci sa s nimi snažili podnikáť rôzne veci, ale skôr to budilo dojem, akoby sa k nim správali ako k malým deťom. Práve sa pripravovala párty s nafukovacími balónikmi a veselými čapíčkami umiestnenými na hlavy tých vekovitých mužov a žien.

G. bol v zariadení asi druhý mesiac. Celý deň sedával v hlavnej miestnosti naproti vstupným dverám. Hoci mal veľa známych, a tí za ním pravidelne chodili na návštevy, ktoré mal každý deň, zdalo sa, akoby sa odpútal od ľudského spoločenstva. Mal som možnosť s ním komunikovať pár mesiacov predtým, než bol do tohto zariadenia umiestnený. Zrazu akoby predom mnou bol iný človek. Hovoril len v jednoduchých vetách. Jeho bystrý intelekt, humor, postreh o dianí okolo akoby vyprchali. Na chvíľu som prepadol obave, že uňho naozaj prepukla demencia. Za dva či tri dni som bol spoluúčastník návštevy jeho ošetrojúceho psychiatra, ktorý u G. diagnostikoval demenciu, a zdravotnej sestry z komunitného geronto-psychiatrického tímu. Vedeli, kto sme, vedeli, že za G. dochádzame a videli nás, ako uňho sedíme a bavíme sa. Keď prišla sestra s doktorom bližšie, ako prvá sa G. pýtala, či vie, kto sme. G. odpovedal, že naozaj nevie, kto je on a nevie, kto je ona, že prostě nevie nič a usmial sa. Sestra bola trochu zmätená, nepochopila, že sama vytvára absurdnú situáciu, že G. vidí už len cez nálepku, ktorá mu bola pridelená. Po asi štrnástich dňoch, keď sa nám podarilo vybaviť všetky formality, sme nasadli do lietadla a mierili v ústrety nášmu domovu. Už v lietadle G. akoby ožil. Po ďalších niekoľkých týždňoch v starostlivosti rodiny bol G. zase taký, ako sme ho poznali. Bystrý, so suchým humorom, zaujímavý sa o veci okolo. Po demencii ani

● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Prichádza pán riaditeľ, sympatický, usmiaty človek. Prechádzame do inej budovy, ktorá kedysi dávno slúžila na hospodárske účely. Pán riaditeľ nás víta, usádza v jedálni a predstavuje zariadenie Lipka (LIPKA = ľudsky – individuálne – profesionálne – kreatívne – asertívne). Rozdeľujeme sa do dvoch skupín a ideme na „exkurziu“. Dozvedám sa, že objekt kaštiela a príslahlé budovy je na sociálne účely využívaný od roku 1947. 67 rokov.

téma

Pán riaditeľ s nadšením vysvetľuje, ukazuje. Koncom sedemdesiatych rokov minulého storočia sa vybudovalo polyfunkčné ihrisko na kolektívne loptové hry, altánok a kryté priestory na pobyt imobilných, ale i ťažko mobilných obyvateľov a bazén so sezónnym využitím. Zásadnou prestavbou prešla budova kaštieľa – podkrovie, kde sa vybudovala nová herňa využívaná k výchovnej a záujmovej činnosti obyvateľov. V roku 1996 s príchodom nového riaditeľa sa zariadenie otvára smerom von. Klienti majú možnosť chodiť do obce, stretávať sa so susedmi. Zapájajú sa do obecných aktivít rôzneho druhu. Niektorí sa venujú pestovaniu zeleniny, baví ich hrať hru boccia. Niektorí klienti maľujú a kresbami či výrobkami z rastlinných materiálov sú vyzdobené steny budov. V areáli majú i dielňu, ktorú si však pre krátkosť času nestihneme pozrieť. Ideme sa pozrieť, ako žijú obyvatelia v zariadení, klienti.

OBRAZ TRETÍ ĽUDIA

Sme v pôvodnej hospodárskej budove. Vystupujeme hore po strmých schodoch. Fakt stará, pochmúrna budova. Vchádzame do podkrovia, v miestnosti sedí niekoľko dospelých mužov. Kreslia si, počúvajú hudbu. Je tu i knižnica, nábytok, ktorý si hádam pamätá šesťdesiate roky. Keď vchádzame, evidentne ožijú. Poznajú sa s pani vedúcou z Nitrianskeho samosprávneho kraja, dávajú sa do družného rozhovoru. Tešia sa, že sme prišli.

Pozerám sa okolo seba. Usmievam sa na nich, ale je mi veľmi, veľmi smutno. Vidím niekoľkých dospelých mužov, ktorí by mali byť v tomto čase niekde inde. Prečo sú tu? Vyzerajú šikovní. Prečo nie sú v nejakej práci? Dozvedáme sa, ako úspešne nacvičili divadlo a úspešne sa prezentovali v celokrajскеj prehliadke dramatickej tvorby Oskar. Ideme ďalej. Staré chodby, stiesnený pocit. Nakukneme do izieb. Ach jaj. Stará posteľ, niekde hádam skrine, niektoré sú na chodbe. Vraj musia byť zamknuté. Nemám pocit domova. Znovu mi je smutno. Tu musia žiť ľudia? Prečo? Prechádzame do budovy kaštieľa. Jeden obraz strieda druhý. Vchádzame do miestnosti plnej ľudí, klientov, mužov. Zariadenie má 66 klientov, z toho dve ženy. Opäť vidíme, ako ožívajú, keď vstupujeme. Niektorí sedia za stolom, hrajú človeče, iní len tak posedávajú, ďalší ležia, kývajú sa, niektorí sú schúlení. V osobitnej malej miestnosti ležia dve ženy, klientky, ktoré potrebujú vysokú mieru podpory. Ležia zakryté a to, že žijú, poznať len podľa pohybov rúk, sem a tam, tam a sem, sem a tam. a veľmi rýchlo. To, čo v nasledujúcich momentoch vidím,

ma veľmi zasahuje. Nevie, ako sa tváriť. Najradšej by som ich všetkých okamžite vzala preč. A každého úplne inde. Ako môžu ľudia žiť v takýchto podmienkach? Posteľ, skriňa, spolubývatelia a ďalší a ďalší a ďalší. Beznádej.

OBRAZ ŠTVRTÝ NÁDEJ?

Opäť sa stretáme v jedálni. Pán riaditeľ s kolegyňou nám prezentujú transformačný projekt. Lebo Lipka Lipová je jeden z modelových projektov, ktoré sú zahrnuté do prvého kola deinštitucionalizácie. Čaká ich obrovská zmena. Všetkých. V prvom rade by to mala byť zmena, ktorá zasiahne do života klientov (v pozitívnom slova zmysle). Bude to náročný proces. Svoje myslenie budú musieť zmeniť zamestnanci. Dokážu to? Kto im poskytne potrebnú podporu? Ide o proces, do ktorého musia byť zapojení mnohí aktéri. MPSVR SR nastavilo mechanizmus, máme akčný plán DI, sú vytvorené tímy expertov, ktorí by mali vzdelávať, supervidovať, podporovať zamestnancov i klientov. Ďalšie tímy majú za úlohu riešiť architektonické úlohy, nájsť potrebné (vhodné) domy, byty, do ktorých sa presťahujú klienti i zamestnanci. A bude potrebná spolupráca s obcami, obyvateľmi, politikmi, úradmi. Nestihneme sa rozprávať o predstavách klientov, nie sú

foto: Lucia Cangárová

7

v jedálni s nami, dozvedáme sa, že majú všetci majú spracované individuálne plány rozvoja. V Lipke majú vytypovaných klientov s menšou mierou podpory, ktorých budú trénovať samostatnosti. Budú sa postupne učiť pripraviť si jedlo, hospodáriť s peniazmi, nakupovať. Budú to nové veci. To nikdy netrénovali.

Hlavou mi víria otázky. Často počúvam, že novela zákona o sociálnych službách pomôže skvalitniť služby, že je potrebný individuálny prístup. Že zariadenia majú individuálne plány, ktoré vyhodnocujú. Verím, že majú. Dá sa však individuálne pracovať v daných podmienkach?

Odchádzame, lúčime sa a želáme vedeniu i zamestnancov, aby sa nevzdávali a dotiahli celý proces premeny do zdarného konca. Pre ľudí. Ľudí, ktorí si nevybrali, ako budú žiť. Ľudí, ktorým osud do vienka nadellil inakosť. A pre túto inakosť boli oddelení, segregovaní, vymedzení zo spoločnosti. Nazvime si to, ako chceme, výsledok je rovnaký. Pociť zo slnečného rána sa pomaly vytráca, rozmyšľam, ako mohli poslanci Nitrianskeho samosprávneho kraja odsúhlasiť STOP projektu transformácie Lipka Lipová? Kto z nich videl tie podmienky, v ktorých títo ĽUDIA žijú? A čo obyvatelia, ktorí písali petície? Kde je ich ľudskosť?

OBRAZ PIATY BUDOVY

Už opäť sedíme v aute a našou ďalšou zastávkou bude DSS pre deti a dospelých Okoč – Opatovský Sokolec. Nikdy som tam nebola, uvažujem, aké zážitky nás čakajú? Bude to podobné? Lepšie? Horšie? Najprv sa zastavujeme v reštaurácii, lebo je čas obeda. Reštaurácia je úplne plná, zisťujeme, že „našich“. Práve prebieha prvé vzdelávanie zamestnancov zariadenia, pretože je tiež jedným z tých, ktoré sú zapojené do procesu deinštitucionalizácie. To je dobrá správa, teším sa, lebo proces prebieha. Po obednej prestávke opäť nastáva „hľadanie“ zariadenia. Prechádzame obcou, som príjemne prekvapená, ako majú značené ulice a dôležité miesta v obci. Nájsť správny smer teda nie je ťažké. A keď sa priblížime k veľkému múru, už nikto nepochybuje, že sa blížime k cieľu.

Vchádzame do areálu, slniečko stále svieti a opäť sa opakuje situácia z rána. Krásne okolie, park, stromy, hojdačka, preliezačky, lavičky, záhrada. a v pozadí budovy. Prvá, okolo ktorej ideme, je dvojposchodová budova (druhý poschodie je vlastne podkrovie), na prízemí nás cez okná

ĽUDSKÁ DÔSTOJNOSŤ

téma

registrujú klienti – kývajú nám, tešia sa, že ide návšteva. Je to veselé a príjemné a vyrovnáva to zlý pocit z výzoru budovy. Zaparkujeme a vychádzame z auta. Zostávame vonku pred budovou, vedľa ktorej je ďalšia budova – kaštieľ, ktorý v roku 2007 vyhorel a je neobývaný. Je oddelený plotom, vyzerá to na prvý pohľad pochmúrne. Predtým tu poskytovali sociálne služby od roku 1953. 54 rokov. A ďalších sedem v provizóriu.

Víta nás pán riaditeľ, milý odhodlaný človek. Zostávame vonku, pán riaditeľ vysvetľuje, že odkedy kaštieľ vyhorel, chýbajú priestory. Nemáme sa kde usadiť, lebo sme dosť veľká skupina (okolo 15 ľudí). V budove, z ktorej nám kývali klienti, je na prízemí niečo ako jedáleň a spoločenská miestnosť, v ktorej momentálne obedujú. Stojíme teda vonku v kruhu a počúvame pána riaditeľa. Dozvedáme sa zaujímavé informácie, ktoré nám majú možno neskôr pomôcť pochopiť, prečo sú niektoré veci také, aké sú. Po požiari boli nútení presťahovať väčšinu klientov do vedľajšej budovy, ktorej kapacita na to určite nebola stavaná. Bola postavená v roku 1997, na pohľad pripomína architektúru z oveľa staršieho obdobia. Ďalšiu časť klientov núdzovo presťahovali do časti materskej školy v obci. Pozemok, na ktorom stojíme, patrí súkromníkovi, podľa pána riaditeľa to zväzuje ruky vedeniu v tom zmysle, že púšťať sa do projektov a nových investícií nie je možné. DSS má vyše šesťdesiat klientov, mužov i ženy, viac ako polovica ich je ubytovaná tu, v areáli, ďalšia časť je momentálne na prechodné obdobie ubytovaná v dvoch menších domoch, ktoré si pôjdeme pozrieť neskôr. Spomínanú materskú školu museli opustiť, pôvodný časový plán bol nastavený tak, že už sa začne realizovať investičný projekt v rámci procesu transformácie. Už boli odpojené inžinierske siete. Zatiaľ sa nezačalo. Mešká sa. Je to zložité. Hm, to neznie pozitívne. Vchádzame dnu.

OBRAZ ŠIESTY ĽUDIA A BUDOVA

Vchádzame do jedálne, okamžite nás obklopujú klienti, každý sa chce pozdraviť, dotknúť sa, nevadia ani jazykové bariéry, niektorí komunikujú v maďarskom jazyku. Opäť mám ten pocit z dopoludnia. Množstvo ľudí na kope, hrá televízor, personál sa snaží zadržať niektorých príliš aktívnych, zrejme aby sa nás nechytali, alebo neublížili? Nevie. Je to zvláštny pocit, keď chce s vami naraz každý komunikovať. Prvé, čo mi napadá, chyba im láska. Sú deprimovaní. Chýba im pocit domova, blízkych ľudí. I keď sa personál veľmi snaží, po skončení služby zatvorí dvere

a odchádza. Domov. A oni zostávajú. Je toto ich domov? Ideme sa pozrieť na prostredie. Vychádzame hore po schodoch. Budova zvnútra vyzerá ako administratívna. Dlhá chodba a dvere. Na chodbách skrine, zamknuté. Divná aróma, chlór sa miesi s ľudskými pachmi, rôznymi. V jednej z miestností počuť hudbu a spev. Odborný pracovník s klientkou nacvičujú nejakú pieseň, on hrá na gitaru, je to príjemné. Ideme ďalej. Vchádzame do podkrovia, otvárame dvere na izbe. Ó bože, to snáď nie! Pod strechou v jednej izbe naukladaných deväť postelí. Hore infražiarče, nejaká skriňa, snažím sa nájsť výraz, ktorým by som pomenovala, čo vidím a chcem byť slušná. Radšej pomlčím. Hmmm. Je mi strašne, zlé, zlé pocity. Unikám preč. Nakukneme do ďalších pár izieb, je to podobné. Tu žijú ľudia? Tu spí deväť mužov? V 21. storočí? Ide vraj o provizórium. Ale kaštieľ vyhorel v roku 2007, teraz máme rok 2014! Sedem rokov provizória. Nikomu to nevadí? Kto zdvihne hlas a upozorní na to, že je to zlé? Boli sa tu pozrieť kompetentní? Ved' ide o ľudské bytosti. A musia tu žiť naveky. Mlčky odchádzam. Jediné, čo ma uspokojuje, že toto zariadenie ide do deinštitucionalizácie a veľmi fandím riaditeľovi, aby to zvládol. Treba mu pomôcť.

OBRAZ SIEDMY NOVÉ DOMY

Presúvame sa do inej ulice. Otvárame bráničku, pred nami klasický rodinný dom. Pán riaditeľ nás informuje, že sem presťahovali 11 klientov s vysokou mierou podpory plus ďalších dvoch. Vchádzame dnu, izby sú navzájom prepojené, väčšina klientov leží v posteliach. V každej izbe hrá televízor. Chcem sa vyhnúť pocitom ľútosti, ale ide mi to veľmi ťažko. V kuchynke stretávame mladého komunikatívneho muža. Vysvetľuje nám, že je veľmi rád, že sa presťahoval z budovy v parku sem. Je tu tri týždne. Na otázku, prečo sa mu tu páči, odpovedá, že sa cíti slobodný. Neveríme vlastným ušiam, pýtame sa, čo robí, ako býva. Ukazuje nám strmé úzke schodisko, ktoré vedie do podkrovia, kde je maličká izba. Býva v nej ešte s jedným spolubývajúcim, ten je teraz trochu chorý. Určite lepšie, než deviat. A čo teda robí počas dňa? Ráno pomáha personálu s hygienou imobilných klientov. Prebaliť, pomôcť každého zdvihnúť, premiestniť na vozík, previezť do kúpeľne, preložiť do vane, potom opačný proces. Nasleduje príprava jedla, s tým tiež rád pomáha. Baví ho upratovať dom. Je celý pozitívny. A mne sa natíska otázka, či by nemal mať status pomocného personálu? Viem si ho predstaviť v podporovanom bývaní, viem si ho predstaviť, ako chodí do práce. On nám tvrdí, že nemôže bývať sám, lebo nevie

variť. Táto odpoveď je vtipná (mne hneď napadne môj manžel, ktorý je na tom podobne ☺). Našťastie tieto veci už máme vyriešené nielen v legislatíve, ale existuje viacero príkladov dobrej praxe z podporovaných bývaní, kde sa dá naučiť, ako sa veci dajú robiť.

Ako žiť samostatnejšie, aj keď neviem variť, ale tiež spôsob, ako sa dá naučiť variť. Keď sa lúčime, moje pocity sú lepšie, než predtým, ale zasa nachádzam nejaké ale. Viem, že znovu ide o náhradné, dočasné riešenie a teším sa spolu s pánom riaditeľom, že sa mu podarilo tento dom prenajať. Veľká vďaka za to pánu starostovi, ktorý pomohol objekt nájsť. To ale spočíva v tom, že v prenajatom dome sa nemôžu len tak robiť väčšie stavebné úpravy a ja som presvedčená, že by veľmi potrebovali kompenzačné pomôcky, zdviháky a podobne. Aby sa personál nemusel tak fyzicky nadrieť, keď sa stará o imobilných klientov. Je to nesmierne ťažká práca. Mám priateľku, ktorá má dospelú dcéru s kombinovaným postihnutím. Viem, aká je to drina a to sa o ňu stará rodina, majú pomôcky, majú bezbariérové prostredie. Napriek tomu ich obdivujem. A tu je naraz tak veľa ľudí, ktorí potrebujú najviac podpory. Ved' oni by mali mať najkvalitnejšie pomôcky! Alebo sa mýlim?

Odchádzame si pozrieť posledné obydlie. Presúvame sa do ďalšej ulice. Ide opäť o rodinný dom, podobný predošlému. Je tu viac menších izieb, alebo aspoň ja mám ten dojem. Vitajú nás klienti, niektorí sú opäť ležiaci, niektorí sú na vozíku a ostatní chodiaci. Za stolom sedí mladý muž s Downovým syndrómom, ukazuje mi srdiečka, ktoré vyfarbuje, chce sa pochváliť. Niektorí pozerajú televízor, pre niektorých sme momentálne atrakciou, majú radosť z toho, že sa môžu s niekým novým pozdraviť, porozprávať. Počujem známe výskanie, pripomína mi moju kamarátku, ktorú som spomínala vyššie. Takto výska, keď sa teší, že niekto prišiel, prejavuje emócie. Obrazy sa opakujú. Tá zvláštna aróma, posteľe, klienti, posteľe, klienti. Je to tu však lepšie, než v prvej budove. Len keby ich tu bolo menej! Ale ved' i to raz bude. Kedy?

OBRAZ ÔSMY HĽADANIE SPOLOČNEJ REČI

Presúvame sa do kultúrneho domu. V jednej jeho časti dnes prebieha celodenné školenie. Experti školia, my sa presúvame do inej časti. Sadáme si a diskutujeme. Pán riaditeľ rozpráva, čo ho v súvislosti s transformáciou DSS trápi. Pozorne počúvam. Urobili kus roboty. Pripravili transformačný projekt, plány, pozemky, príprava stavby, práca s verejnosťou, školia sa. Zaznievajú otázky, na niektoré sa hľadajú odpovede, iné zostávajú nezodpovedané. Prečo bola neskoro zverejnená výzva? Prečo sa mešká? Prečo nebola poskytovaná metodická pomoc od začiatku? Ako robiť nové veci za plnej

prevádzky? Čo robiť skôr, zabezpečiť chod zariadenia, alebo sa venovať novým veciam, ktoré tiež neznesú odklad? Množstvo úloh, už len ich vymenovávanie spôsobuje stres.

Kto im pomôže? Ako môže pomôcť zriaďovateľ? Alebo inak, môže pomôcť zriaďovateľ aj inak, než dotáciou? Ako môže pomôcť Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR? Otázky, otázky. Našťastie, ľudia okolo mňa sa snažia nájsť odpovede. Na problémy hľadajú riešenia. A podávajú pomocnú ruku. Prichádzajú prísľuby, pán riaditeľ nezostáva vo svojom trápení sám. Ozývajú sa kompetentní zástupcovia ministerstva, experti, zástupcovia z implementačnej agentúry. Prichádza medzi nás starosta, ktorý už pomohol, ale sľubuje, že bude pomáhať naďalej, pokiaľ sa mu bude dať. To je dobrá správa. Bez spolupráce komunity sa to môže podať len veľmi ťažko. Dohodnú sa najbližšie kroky, ďalšia spolupráca a my opäť odchádzame.

Slnko už zapadá, stmieva sa. Mám zmiešané pocity. Bola som konfrontovaná s realitou, o ktorej som vedela, predsa ma však živý obraz zaskočil. Potvrdilo sa mi a nikto ma nepresvedčil, že poskytovanie sociálnych služieb v mnoho kapacitných zariadeniach je pre niekoho dobré. Ide o prekonaný model starostlivosti, ktorý má veľmi málo spoločné s ľudskou dôstojnosťou.

V týchto zariadeniach žijú ľudia, ktorí boli vytrhnutí z prirodzeného prostredia. Musia sa celý život podriaďovať pravidlám, poriadkom, poslúchať. Zariadenia sú preplnené, personál má ťažkú prácu. Verím tomu, že väčšina zamestnancov sa snaží spestriť život svojich klientov a pomáha im, ako vie, alebo ako jej dané podmienky umožňujú. Tiež verím tomu, že každý riaditeľ chce, aby jeho zariadenie fungovalo čo najlepšie, aby sa dobre cítili klienti, aby boli spokojní zamestnanci. Za daných podmienok. A o to ide. Tie podmienky treba zmeniť. Nech je na prvom mieste človek, to, čo on chce, čo potrebuje. Už ako to píšem, znie mi to ako kliše. Ale je to tak. Skúsenosti z rodín, ale i z práce odborníkov ukázali, že keď ľudia s mentálnym postihnutím (aj s tým „ťažkým“) dostanú šance a príležitosti a správnu mieru podpory, žijú úplne normálny život.

POSLEDNÝ OBRAZ PRÍKLAD, AKO TO IDE?

Posledná cesta vedie do Dunajskej Stredy. Zastavujeme sa v detskom domove, ktorý prešiel procesom transformácie. Detské domovy majú za sebou 15 rokov zmien, ktoré boli ťažké, náročné. Tiež boj s petíciami, s nedôverou. Čo nám to chcete nahovoriť? Že ich treba rozbiť na malé? Že treba dať deti do iných rodín? Ved' to nemôže fungovať. 15 rokov. A stalo sa. Sme stále v procese, nie sme na konci

a stále je čo zlepšovať. Ale deti, ktoré dospejú, sa napriek problémom bežného života dnes už dokážu o seba oveľa lepšie postarať. Už sa nemôže stať to, že nevedia pokrájať chlieb, lebo vždy dostali na stôl pokrájaný, natretý, už si vedia uvariť, postarať sa o domácnosť, hospodáriť. Toto všetko a množstvo iných malých i veľkých vecí predtým nevedeli. Žili kolektívne v inštitúcii, ktorá ich chránila. Až priveľmi. Až tak, že sa nevedeli zaradiť do života. Našťastie sa to zmenilo. Múdri ľudia dali hlavy dokopy a otočili myslenie. Chcem veriť a zatiaľ verím tomu, že takéto šťastie budú mať i ľudia s mentálnym postihnutím. I keď by to malo trvať ďalších dvadsať rokov. Nech je už pre ďalšie generácie model starostlivosti naozaj prekonaný a nech žijú dôstojný život, ved' predsa majú na to právo! Nechcem, aby sme toto privilegium mali len my, vyvolení, ktorí sme mali to šťastie, že sme sa nenarodili takí, no trochu iní. A chcem, aby sa kaštiele stali letnými sídlami pre rekreantov.

PhDr. Iveta Mišová

foto: archív DSS Okoč

O ľudskej dôstojnosti a inštitúciách trochu menej odborne

JEDEN DEŇ V INŠTITÚCII NA SLOVENSKU

Bežné ospalé ráno. Šesť hodín. Vo dverách zaštrngocú kľúče. Otvoria sa vstupné dvere. Vchádza šesť rozospatých žien. Denná zmena. Prezlečú sa do bielych uniforiem a pri varení prvej rannej kávy si rýchlo jedna cez druhú vymieňajú čerstvé zážitky z posledných dní. Zvitajú sa s dvoma kolegyňami končiacimi nočnú. Deň začína – letný, zimný, upršaný, slnečný. To je jedno, tu sú všetky dni takmer rovnaké. Šichta, veľmi podobná šichte vo výrobnom podniku, aj tu platia jasné pravidlá. Režim dňa, ktorý je potrebné dodržať, a tak šesť žien do seba rýchlo vleje posledné hlty ešte horúcej kávy a ide sa na to. Budiček. Postupne vchádzajú do izieb. Otvárajú dvere, okná. Budia spachtošov, ktorí využívajú posledné minúty leňošenia. Na jednej z postelí sedí mladý muž. V ruke drží zhúžvaný papier, šuchoce ním. Neprítomne hľadá a celý jeho vnútorný svet sa sústreďuje na šuchotanie papiera. Sedí ticho. Hojdá sa a počúva zvuk, ktorý tvorí jeho ruka v kontakte s papierom – zabíjanie nudy, autistický prejav a či spôsob, ako si spestriť deň, vyčarovať v ňou trochu hudby? Šesť pracovníčok v dennej službe nemá čas na to, aby to zisťovali. Jedna z nich skontroluje, či sa mladý muž prezliekol z pyžamy a rýchlo sa presúva k ďalšiemu mužovi. Zoberie ho za ruku a odvádza ho do kúpeľne, aby mu pomohla s rannou hygienou. Cestou do kúpeľne pozrie na hodinky, trištvrte na sedem. Pätnásť minút do raňajok, ešte musí pomôcť s raňajšou hygienou dvanástim klientom. Má dobrý medzičas. Dnes sa na raňajky meškať nebude. Jedáleň je už plná. Sedemdesiat klientov domova ticho sedí. Čaká. S hrmotom sa otvára okienko, cez ktoré šikovné ruky kuchárov naučenými pohybmi vykladajú tanieri. Na každom z nich sú dva okrušky chleba natreté maslom a džemom. V jedálni je ticho, každý sa sústreďuje na jedenie. Niektorí sú rýchlejší, niektorí pomalší. Presun do herní. Pracovníčky v skupinách odvádzajú klientov na denné aktivity. V herni na stole rozložia papiere a farbičky. Starší muž si z kopy možností zoberie zo stola omaľovánku a púšťa sa do svojej každodennej práce. Pracovníčka prikladá ďalšie možnosti, lego, stavebnice, hříbiky. Klienti

sa naučeným spôsob presúvajú a venujú aktivitám. Jedna z pracovníčok sedí na zemi, vysýpa z vedierka kúsky lega pred mladého muža, ktorý vzápätí trpezlivo kocku po kocke berie do rúk a vkladá ich späť do pripraveného vedierka. Keď sú všetky kocky vo vedierku, pracovníčka ich znova rozsype po zemi a všetko začína od začiatku. Druhá pracovníčka sedí pri stole v obklúčení viacerých mladších a starších klientov a trpezlivo odpovedá na otázky: „Čo bude na obed?“, „Čo bude na večeru?“, „Kedy budú Vianoce?“, „Kedy príde mama?“, „Kedy pôjdem domov?“. V jej odpovediach cítiť rutinu každodenných reakcií na očakávané otázky, ktoré sú deň čo deň rovnaké. Okolo týchto udalostí sa v tomto priestore točí celý deň, týždeň, mesiac, rok. Čas pokročil. Obed, poobedňajší odpočinok, večera. Za chvíľu koniec zmeny. Jedna z pracovníčok zapisuje do zošita stručné denné hlásenie, aby si kolegyne, ktoré prídu do nočnej, mohli prečítať, ako prebehla denná služba. Jej kolegyne dokončujú, čo sa cez deň nestihlo – zaniest veci do práčovne, uložiť bielizeň do skríň, dokončiť hygienu klientov, podať lieky. Prichádza večer. Cez otvorené okno vidieť, ako sa vonku pomaly stmieva. Mladý muž sedí na posteli. Neprítomne pozerá pred seba. V ruke žmolí zhúžvaný papier. Nevníma pracovníčku, ktorá k nemu pristúpi. Vyberie mu z ruky papier. Položí ho na nočný stolík vedľa postele. Pozapína mu pyžamový kabátik. Pomôže mu ľahnúť a pozakrýva ho. Skontroluje ďalších piatich spolunocľazníkov. Zažela dobrú noc. Zhasne svetlo a rýchlo odchádza do ďalšej izby, aby uložila k spánku ďalších a ďalších ľudí, ktorí čakajú na to, že niekto príde a ukončí za nich deň. Deň sa končí. Šiestim unaveným ženám sa končí služba. Za chvíľu ich príde vystriedať nočná zmena a ony pôjdu domov. Domov. Z tohto domova – domova, ktorý je pre nich prácou, už dnes nikto iný neodíde. Keď sa o niekoľko dní vrátia, aby si odrobili ďalšiu službu, budú zažívať pocit déjà vu. Deň veľmi podobný tomu dnešnému a potom zas a znova – deň, týždeň, mesiac, rok. Rutina. Stereotyp, ktorý sa dostal pod kožu nielen zamestnancom, ale aj klientom domova. Po čase si len málokto z nich dokáže pripustiť, že by to mohlo byť aj inak.

ŠVÉDSKO

Akeho nepoznám. Nikdy sme sa osobne nestretli, ale čítala som jeho svedectvo o tom, ako prežíval 32 rokov zatvorený v rezidenčnom zariadení sociálnych služieb vo Švédsku. Prežívanie ľudí na celom svete je rovnaké a to, čo o svojom živote v inštitúcii povedal Ake, je realitou mnohých ľudí s mentálnym postihnutím žijúcich vo veľkokapacitných domovoch sociálnych služieb aj na Slovensku. Ake Johansson mal šťastie, vo Švédsku v 70. rokoch minulého storočia zatvorili všetky veľké ústavy pre ľudí s mentálnym postihnutím, a tak aj on mohol odísť z rezidenčného zariadenia. Ake dostal šancu žiť bežným spôsobom života. O rokoch prežitých za múrmi domova napísal: „Čo sa stane s ľuďmi, ktorí takto žijú? Stanú sa pasívnymi, a to má za následok, že nevedia, čo sa okolo nich deje. Vlastne ich to ani nezaujíma. Beriete deň tak, ako príde, taký, aký je a nepátrate po tom, prečo sú veci také, aké sú. Všetci okolo vás sa chovajú rovnako. Prechádzajú okolo v akejsi letargii. Nemusíte sa starať ani o svoje oblečenie. O všetkom za vás rozhodne niekto iný. Nakoniec toto prostredie začne pre vás znamenať bezpečnosť. Máte strach z toho, čo je nové alebo odlišné od každodennej rutiny. Nikto nerobí problémy: nikto nezačne kričať, že chce preč. Vôľa opustiť toto miesto je zlomená. Neexistuje. Za múrmi inštitúcie nie je miesto pre naozajstný život, a preto ho tam ani nenájdete. Človek tu nežije, len existuje.“ (Akeho kniha, Kristina Lundgren, 136 s. Riks-FUB. PO 6436 S – 113 82 Stockholm, Švédsko)

ZÁVER

Dúfam, že aj na Slovensku udrú časy, v ktorých budeme viac ľudí ako expertmi či odborníkmi na všetko. Z môjho pohľadu uznanie ľudskej dôstojnosti ľudí s mentálnym postihnutím znamená najmä to, že sa staneme ich partnermi. A byť s niekým v partnerskom vzťahu znamená počúvať toho druhého. Je zarážajúce, že na Slovensku ešte aj dnes za ľudí s mentálnym postihnutím hovorí

mnoho pseudoodborníkov. Aktuálna kauza s podpísaním eurofondov na ukončenie procesu deinštitucionalizácie v Domove sociálnych služieb Slatinka v Lučenci otvára mnohé nevyslovené otázky. Predseda Banskobystrického samosprávneho kraja povedal, že sa vnútorne nestotožňuje s procesom deinštitucionalizácie a že klientom domova bolo lepšie v kaštieli na Slatinke. Klienti domova hovoria niečo celkom iné. Niečo veľmi podobné tomu, čo hovorí Ake zo Švédska. Prežívanie ľudí je na celom svete rovnaké. Rozdiel je len v tom, že vo Švédsku sú ľudia s mentálnym postihnutím považovaní za partnerov, že boli vypočutí a ich politici a odborníci urobili všetko pre to, aby sociálne služby v krajine boli poskytované s rešpektom k ich ľudskej dôstojnosti. Predseda BBSK nepočúva ľudí s mentálnym postihnutím, ktorí mu hovoria, že v inštitúcii im bolo zle, že v žiadnom prípade sa nechcú vrátiť späť do kaštiela na Slatinku. Počúva pseudoodborníkov, ktorí mu povedali, že proces deinštitucionalizácie je „hlúposť“. Nevie, kto sú títo odborníci. Ich mená zatiaľ nezazneli, ale veľmi rada by som s nimi diskutovala o tom, že základom sociálnych služieb a sociálnej práce je atribút „ľudskej dôstojnosti“, ktorý sa odvíja od možností naplňania základných ľudských potrieb a práv každého človeka. A vo veľkokapacitných inštitúciách to možné nie je.

Mgr. Denisa Nincová

Použité zdroje:

Akeho knižka, Kristina Lundgren, 136 s. Riks-FUB. PO 6436 S – 113 82 Stockholm, Švédsko

Dôstojná inakosť

Často a s radosťou zdôrazňujeme, že Európska únia nie je len a predovšetkým ekonomickým spojenectvom, ale aj sociálnou úniou. Jednotlivé národné štáty sa otvorene a záväzne hlásia k „jednote v rôznosti“, vrátane dôrazu na rešpektovanie inakosti. Na politickej i odbornej úrovni panuje krehká zhoda ohľadom potrebnosti či perspektívy sociálnych investícií, rozvoja ľudského kapitálu, rešpektovaní občianskych, politických, sociálnych práv. Dodnes sa prakticky posúvame od intuitívneho a iniciatívneho presadzovania a vnímania ľudských práv k ich všeobecnej zakotvenosti, nespochybniteľnosti a záväznosti. Životná realita a spoločenské podmienky

svetovej populácie sa akcelerujúcim spôsobom vyvíjajú – štandardy ľudsko-právnej ochrany sa takisto musia vyvíjať. A treba zdôrazniť, že nutne musí ísť o prehlbujúci sa, rozširujúci a začleňujúci vývoj.

Špeciálne sa deklaruje dôraz na politiky starostlivosti a ochrany najzraniteľnejších skupín. V súčasnosti je však zrejmé, že ani realizované opatrenia na dosiahnutie rovnosti príležitostí nemajú silu či potenciál prekonať všetky nerovnosti, „naplniť spravodlivosť“, garantovať istotu, stabilitu či dôstojnosť pre každú ľudskú bytosť... Hodnota, rešpekt k dôstojnosti, autonómnosti a slobode jednotlivca v každodennom živote nie je totožná s politickými paradigmami. Ľudské práva, vrátane práva na dôstojné zaobchádzanie a prístup, sú univerzálne, neodňateľné a nedeliteľné. To je základná axióma, garantovaný fakt, o ktorom už v 21. storočí nemožno polemizovať v akomkoľvek proklamovanom „dobrom záujme“. Aj z dôvodov rozmanitosti a diferencovanosti súčasného sveta hovoríme o potrebe a záväznosti nielen uznania a rešpektovania, ale aj skutočného naplňania základného repertoáru ľudských práv. Podobne ako napokon takmer vo všetkých oblastiach spoločenského i individuálneho života je však najviac vnímaný a pocítovaný rozpor medzi pomerne vysokou úrovňou legislatívneho zabezpečenia a praktickým naplňaním garantovaných práv – najmä pokiaľ ide o špecifickú situáciu konkrétnych znevýhodnených skupín obyvateľstva.

Na tomto mieste treba zvlášť zdôrazniť, že všetko vyššie uvedené, vrátane apelov, výziev i limitov sa bezprostredne a mimoriadne naliehavo vzťahuje aj na situáciu ľudí s mentálnym postihnutím, ich práva na plnohodnotný, integrovaný a vo všetkých aspektoch či ohľadoch dôstojný život. Myslím, že pokiaľ ide o u nás, dosiaľ bežne rozšírený výskyt ich prehliadania, podceňovania, nadradenosti v komunikácii... podobne zle sú na tom azda iba príslušníci istých národností, tzv. nové menšiny. Pokiaľ však ide o samozrejmosť a podporu plnohodnotného a komplexného rozhodovania o svojom živote, vrátane konkrétnych a zdanlivo drobných situácií alebo aktivít, ľudia s mentálnym postihnutím v pomyselnom negatívnom rebríčku, bohužiaľ, vedú! Nedá sa nezmieniť aj o inštitúte zbavovania spôsobilosti na právne úkony, ktorý je v rozpore s viacerými ľudsko-právnymi dokumentmi, vrátane Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. Ten Slovenská republika pred niekoľkými rokmi ratifikovala.

Napriek všetkému sa teda zdá, že aktivisti, zainteresovaní i zaniatení musia vyvinúť ešte veľa koordinovaného a presne zacieleného úsilia, aby sa dôstojnosť ľudí s mentálnym postihnutím presunula z roviny ambiciózných cieľov a aspirácií do samozrejmej, garantovanej

a zvnútornenej reality. Nepochybne, okrem politickej či výsostne odbornej úlohy ide jednoducho aj o výzvu smerom k rešpektujúcej ľudskosti mužov a žien. Tých, ktorí sa nepovažujú „za iných“, alebo ich inakosť formálne „patrí do inej kategórie“...

PhDr. Sylvia Porubánová

V krátkosti o ľudskej dôstojnosti z pohľadu práva

Pojem ľudskej dôstojnosti je síce právny pojem, ktorý má svoj pôvod v latinskom slove „dignitas“, čo znamená hodnotu, vznešenosť, ale je veľmi ťažké dôstojnosť definovať. Naša Ústava upravuje dôstojnosť v článku 12 ods. 1, kde hovorí o tom, že ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach, a potom konkrétne dôstojnosť chráni zvláštny článok 19 ods. 1 Ústavy, podľa ktorého má každý právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena.

V právnom zmysle slova dôstojnosť súvisí s tým, že stredobodom nášho demokratického právneho systému je, prirodzene, človek, jednotlivec a jeho základné práva a slobody. Ľudská dôstojnosť je hodnota, ktorá je vtelená ako základný kameň do všetkých týchto práv a slobôd a súvisí s tým, že každému človeku náleža dôstojnosť, ide o jeho prirodzenú kvalitu ako človeka, teda o jeho hodnotu, vznešenosť. Inými slovami môžeme povedať, že ľudská dôstojnosť je vlastne zdrojom všetkých základných práv a slobôd. Zároveň ľudská dôstojnosť a jej ochrana je súčasťou demokratického a právneho štátu, ktorým je podľa úvodného článku 1 ods. 1 našej Ústavy aj Slovenská republika.

Veľmi pekne to zhrnul český ústavný súd v jednom zo svojich rozhodnutí týkajúcich sa práv ľudí so zdravotným postihnutím (nález sp. zn. IV.ÚS 412/04). Ústavný súd uviedol, že jednotlivec je východiskom štátu. Štát a všetky jeho orgány sú ústavou zaviazané k ochrane a šetreniu práv jednotlivca. Poňatie ústavnosti sa pritom neobmedzuje na ochranu základných práv jednotlivcov, napr. právo na život,

ale v súlade s povojnovou zmenou chápania ľudských práv sa práve ľudská dôstojnosť stala základnou bázou, z ktorej vychádza interpretácia všetkých základných práv. Tá okrem iného vylučuje, aby s človekom bolo zaobchádzané ako s predmetom. Otázky ľudskej dôstojnosti sú v tomto ponímaní chápané ako súčasť kvality človeka, súčasť jeho ľudstva. Garantovanie nedotknuteľnosti ľudskej dôstojnosti človeku umožňuje plne užívať svoju osobnosť. Odborná právnická literatúra (Balog, Svák a Orosz, 2011, s. 205) ponúka napríklad šesť základných charakteristík dôstojnosti:

- dôstojnosť človeka ako prirodzené právo, ktoré existuje bez toho, aby bolo vymedzené v pozitívno-právnych textoch a v prípade, ak by mu zákonné znenie odporovalo, stratilo by legitimitu,
- neporušiteľnosť, čo znamená, že človek sa ho nemôže vzdať a nemôže byť odobraté alebo obmedzené ani zákonodarcom a orgány verejnej moci sú mu povinné poskytnúť ochranu nielen vo vzťahu jednotlivca k štátu, ale aj vo vzťahoch medzi jednotlivcami navzájom,
- je nerozlučne spojené s človekom a patrí v rovnakej miere každému,
- nemožno ho hodnotiť ako jedno z viacerých práv, ale ako základ a prameň celého ústavného poriadku v zmysle logickom, ontologickom i hermeneutickom, čo znamená, že všetky ostatné normy musia byť vykladané a aplikované v zhode s dôstojnosťou človeka,
- je súčasťou autonómnej vôle človeka, ktorá mu dovoľuje slobodne postupovať v zhode s ňou pri zohľadnení rovnakej autonómie ostatných ľudí,
- znamená nielen garanciu autonómnosti konania človeka (pozitívny aspekt), ale aj zákaz vystavovať človeka takým situáciám, ktoré by mohli jeho dôstojnosť ohroziť alebo porušiť (negatívny aspekt).

Toto naše krátke rozprávanie o dôstojnosti v právnom zmysle slova môžeme zakončiť citátom doktorky Wágnerovej, bývalej českej ústavnej sudkyne a výraznej osobnosti ochrany ľudských práv: „*Uvažovanie o ľudskej dôstojnosti nie je ukončené a ukončené nikdy nebude. Bude reflektovať stále sa zvyšujúcu dynamiku zmien v živote jednotlivých ľudí, spoločnosti, štátu i nadnárodných spoločenstiev.*“

JUDr. Maroš Matiaško, LL.M.

A našou snahou by malo byť...

Lahšie sa píše o tom, čo sa človeka priamo nedotýka. Pohľad do zrkadla v tomto prípade menej ovplyvňuje tok myšlienok. Majstri pera sú potom na nezastavenie a vznešené myšlienky plynú a plynú... Ak ste náhodou na opačnej strane, strácate zvyčajnú brilantnosť a lezú z vás len skúsenosti. Prevláda nažité a občas máte pocit, že okolitý svet nemá ani tušenia, aké sú kulisy vášho osobného divadla.

Naša milá, mnohostranná a rôznorodá spoločnosť rada prízvukuje svoju dobročinnosť smerom k postihnutým detičkám a intenzívne medializuje svoje viac-menej úprimné snahy dať im aj modré z neba. Koniec-koncov, ľudia to majú radi a je z toho tak teplo pri srdci. Avšak pomerov neznalý virtuálny návštevník z inej galaxie by si mohol myslieť, že tieto naše detičky sa pred dospelosťou distingvovane utiahnu na nejaké odľahlé miesto a dajú tak prednosť mladším potenciálnym objektom nášho sociálneho cítenia. Jednoducho už pri zbežnom pohľade je jasné, že nie každý si uvedomuje, že z postihnutých detí jedného dňa vyrastú postihnutí dospelí. A otázka ľudskej dôstojnosti, pripomenutej v názve tejto poznámky, sa stáva vysoko aktuálnou, pretože teoretický nárok na dôstojný život má každý človek, len do praxe sa táto hlboká myšlienka občas ťažko uvádza. Náš uponáhľaný život poznačený drobnými nerestami, ako je zhromažďovanie hmotných statkov, odsúva postihnutých dospelých niekam, kde sa často ani s veľkou dávkou fantázie nedá hovoriť o zachovaní statusu ľudskej dôstojnosti či podmienok na normálny život, vychádzajúci z ich špecifickej situácie. Pritom je paradoxom (trochu filozofie), že ONI sú vlastne v mnohých ohľadoch normálnejší ako my „normálni“... A našou snahou by malo byť, aby sme im tie podmienky vytvorili. V sociálne vyspelých krajinách „šťat“ zaistil postihnutým dôstojnú existenciu v špecifických komunitách, na ktorých vidieť, že netrpia nedostatkom financií, ibaže sú úplne bokom od bežného života, i keď so starostlivosťou na pre nás nedostihnuteľnej úrovni. Citlivý človek by povedal, že vytknúť sa tomu nedá nič, len to teplo tam chýba. Ako nenapraviteľný optimista skončím tým, že v našich podmienkach by sme mohli kohokoľvek tromfnúť, pretože ak budeme schopní vykopať peniaze na takúto investíciu, to srdce a teplo určite chýbať nebudú.

Laco Lučenič

Chceme byť dámy a páni

(dôstojný prístup ku všetkým občanom)

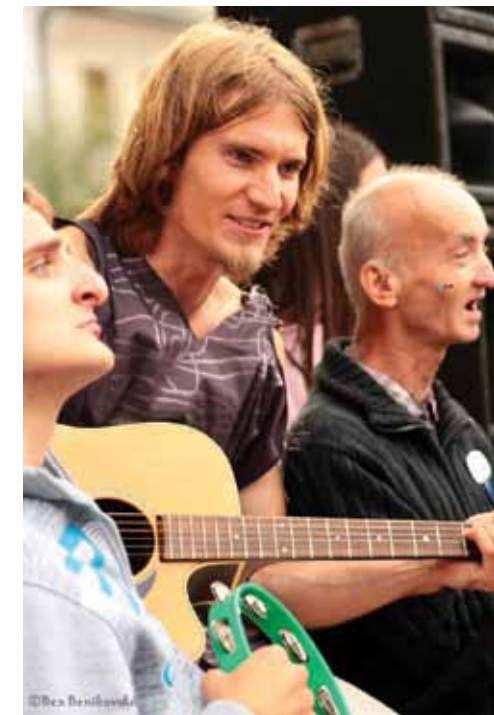
Od roku 1990 sa pravidelne stretávam s priateľmi (s postihnutím aj bez postihnutia – lebo tak je to veselšie) v klube Dlhá cesta v Žiline či na pobytoch na horách, vo svete. Veľakrát sme hovorili o tom, ako berú ľudia s postihnutím tí, ktorí ich nepoznajú. Väčšinou so súcitom, s obavami, s nedôverou. Z rozhovorov som sa dozvedela, že chcú byť (bez ohľadu na zákony, deklarácie, dohovory) partnermi, chcú sa vzdelávať a potom pracovať podľa svojich schopností a záujmov, chcú, aby ich ostatní ľudia brali ako dámy a pánov, nie ako invalidných (bezpečných) dôchodcov, ktorí nemajú čím prispieť. V súčasnej spoločnosti, kde zmeny prebiehajú rýchlejšie, než ich stačíme registrovať, kde musíme veľa vložiť veľa energie a času do toho, aby sme stačili vyhovieť očakávaniam spoločenského systému, kde segregovaný systém oddelil svet „pre normálnych“ a svet „pre postihnutých“ ľudí, je zložitá tvoriť prostredie, kde myslíme na seba navzájom. Je to však jedinečná príležitosť, ktorá prináša pre všetkých ľudí:

- prijatie originality, jedinečnosti, schopností každého človeka,
 - rast sebaúcty – významu, ktorý si človek určuje sám sebe,
 - spoločenské uznanie – význam, ktorý mu určujú iní ľudia,
 - miesto v spoločnosti pre každého (možnosť zmysluplných aktivít, príležitostí byť prospešný a rešpektovaný – bráný vážne).
- Podľa mnohých právnych podkladov už takáto situácia mala byť skutočnosťou. Rozdiely medzi právami proklamovanými a realizovanými sú však u nás veľmi veľké. S čím sa doposiaľ stretávam:
- › Prevláda prístup diagnostický, zameraný na nedostatky ľudí s postihnutím, a nie na ich silné stránky, čo neposilňuje ani spoločenské uznanie ani sebaúctu.
 - › Prevláda zameranie na uspokojenie základných potrieb ľudí s postihnutím, ale nie toho, čo je pre človeka s postihnutím dôležité z jeho pohľadu a z pohľadu jeho rodiny.
 - › Neporozumenie človeku s postihnutím vzhľadom na nedostatok príležitostí pre skutočné spoznanie sa. Asi aj preto ešte prežíva veľa predsudkov, negatívnych postojov či obáv z inakosti.
 - › Pretrvávajú systém segregácie vo vzdelávaní, pri poskytovaní sociálnych služieb. Ešte stále sa vytvárajú špeciálne miesta pre špeciálnych ľudí namiesto spoločných miest pre všetkých ľudí s primeranou podporou pre tých, ktorí ju potrebujú.
 - › Tradičné služby poskytujú pre ľudí s postihnutím umiestnenie v zariadeniach, kde je tendencia poskytovať viac podpory než je potrebné. Ich obyvatelia sa tak stávajú závislými od poskytovaných služieb, nemajú príležitosti svoj potenciál dostatočne využívať, čo nevedome vytvára budovanie bariér verejnosti voči ľuďom s postihnutím.
 - › Komunitné služby poskytujú len to, čo je potrebné po dohode s užívateľom, tie však zatiaľ vznikajú len opatrne a neslúžia ako dostatočný model pre zmenu postojov verejnosti k ľuďom s postihnutím.

Určite je dôležité zvoliť správny prístup a vytvoriť množstvo príležitostí, najlepšie na obyčajných miestach, kde sa stretávajú ľudia kvôli záujmom (škola, práca, kluby, bývanie), aby sme všetci mali dostatok možností navzájom sa o sebe dozvedieť viac a zistiť, že aj naša dôstojnosť rastie s uznávaním dôstojnosti iných.

A ponúkam prehľad názorov, ktoré predstavujú ľudia s postihnutím:

- Chceme, aby ste nás brali vážne, aj my máme svoje predstavy o svojom živote a nevieme žiť podľa predstáv iných ľudí.

- Chceme byť tam, kde sú ostatní ľudia – od materskej školy až po zamestnanie – tam sa chceme spolu učiť a pracovať podľa svojich schopností.
- Chceme žiť svoj život, radosť sa z neho a podporu potrebujeme len v tom, čo nevládame, lebo sme odlišní.

Dôstojnosť je samozrejماً medzi ľuďmi, ktorí sa poznajú, navzájom vidia svoje prednosti, vedia sa oceniť a prežívajú spoločné zážitky. Prajem nám všetkým veľa takýchto príležitostí.

Soňa Holúbková

Foto: Bea Beniková

II. Okrúhly stôl
venovaný problematike
ľudských práv
ľudí s mentálnym
postihnutím. Okrúhly
stôl sa uskutočnil
v rámci projektu
Dôstojný život – právo,
nie privilegium. ↓

farby života

Seminár Cesty k samostatnosti ↑
Rekondično integračný pobyt ZPMP v SR 2014 ↓

Výtvarný salón
ZPMP v SR 2014

Seminár Cesty k samostatnosti ↑
 Vzdelávací kurz „Tréning k zodpovednosti“ →
 Rekondično integračný pobyt ZPMP v SR 2014 ↓

Deň krivých zrkadiel 2014

Kurz sebaobhajovania →
 Rekondično integračný pobyt ZPMP v SR 2014 ↓

Rekondično integračný pobyt
 ZPMP v SR 2014 ↑↑

Výtvarný salón ZPMP v SR ↗

Prvý okrúhly stôl venovaný téme
 opatrovníctva v Bratislave 2014
 ↑ →

Spoločne v cieľovej rovinke

Projekt *Spoločne za prijatie – za život bez znevýhodnenia*, realizovaný Združením na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Petržalke – Pracovno-socializačným centrom IMPULZ a partnerom, občianskym združením Wellgiving, vstúpil do záverečnej fázy.

Radi by sme zdieľali jeho najzaujímavejšie míľniky a výstupy. Názov „Spoločne“ sme nezvolili náhodou – hlavným cieľom projektu bolo vystavať most medzi ľuďmi so znevýhodnením a bežnou spoločnosťou – a most, ak má byť pevný, je potrebné stavať z dvoch strán. Tešíme sa, že sa nám podarilo získať veľa mladých ľudí, vysokoškolákov aj stredoškolákov, ktorí sa otvorili spolupráci na projekte.

Aj vďaka nim vznikli hodnotné výstupy projektu, z ktorých bude mať ošoh širšia spoločnosť a ktoré budeme v nasledujúcom roku distribuovať medzi organizácie, ktoré sa venujú znevýhodneným ľuďom. Jedným z nich je špeciálna kuchárska kniha *Dobrá vareška*, prvá svojho druhu na Slovensku, je venovaná nielen ľuďom s mentálnym znevýhodnením – pomocou ľahko čitateľných obrázkov si dobré a zdravé jedlo zvládne uvariť naozaj ktokoľvek.

Finalizujú sa aj tri ďalšie výstupy – edukačné videá – Klient ako spotrebiteľ (alebo učíme sa nakupovať), Klient ako kuchár (alebo varíme jednoduché a zdravé jedlá) a Klient ako pacient (ako sa správať u lekára). Prvé z nich bude mať premiéru na spoločnom decembrovom podujatí a vernisáži výrobkov PSC Impulz a DSS Sibírka Blížšie k sebe bez slov na Malej scéne v Bratislave. Videá vznikli na základe rovnomených vzdelávacích workshopov, vedených skúsenými lektormi a vo všetkých sú hlavnými aktérmi klienti Impulzu. Pridanou hodnotou pre všetkých je nadobudnutie nových zručností – už dnes by mnohí Impulzáci mohli o daných témach poučiť iných.

Ďalšou rovinou projektu bolo oslovenie širšej verejnosti a ľudí z biznisu v rámci kampane *Spoločne za prijatie – za život bez znevýhodnenia*. V rámci nej PSC Impulz oceňuje firmy priateľské k ľuďom s postihnutím. Slávnostné odovzdávanie certifikátov prvým šiestnástim oceneným sa uskutočnilo v júni t.r. a ďalšie sa uskutočnia na vyššie spomínanom podujatí na Malej scéne. Potešujúce sú ohlasy kampane, keď sa firmy samé informujú, ako sa môžu zapojiť a ktoré kritériá majú splniť (pozn.: sú uvedené na webstránke projektu www.spolocne.psc-impulz.sk).

Okrem ľudí z biznisu sa nám podarilo vytvoriť sieť dobrovoľníkov a podporovateľov, ktorí za svoju nezištnú pomoc získali odznak *Očko siete* – v súčasnosti má sieť, ktorá drží svet pohromade, takmer 100 očiek. Kvalitu vzťahov a spoločného prežívania a tvorenia zachytáva video dokument spolu s hymnou projektu *Spoločne*. Nezanedbateľným rozmerom projektu bol organizačný rozvoj. Impulzu sa podarilo nadviazať nadštandardné vzťahy s mnohými vzácnymi ľuďmi, ktorí sú profesionálmi vo svojej oblasti – či už pánom Alešom Zlochom, sviečkarom, ktorý sa podelil so svojím know-how výroby sviečok alebo Gabikou Žlebekovou, zakladateľkou firmy *Zdravíčko*, ktorá učila klientov variť; Zbyňom Džadoňom, autorom hudby a textu hymny a lektormi vzdelávania: Raštom a Mirkou Ollé, Silviou Lakotovou. Partner projektu

Seminár v Prešovskom kraji venovaný téme „Právne aspekty výkonu opatrovníctva“ ⚡⚡⚡

Seminár v Košickom kraji venovaný téme Zodpovednostné konanie osôb s mentálnym postihnutím ⬆⬆

Odborný seminár v Prešovskom kraji s JUDr. Zuzanou Stavrovskou na tému „Zodpovednostné konanie osôb s mentálnym postihnutím“ ⚡⚡

Seminár v Prešovskom kraji venovaný téme Zodpovednostné konanie osôb s mentálnym postihnutím ⬆

Tréning k zodpovednosti ⬅

Wellgiving, ktorý v projekte koordinoval činnosť viacerých chránených dielní, a ich vzťahom so svetom biznisu, rozšíril portfólio produktov o nové výrobky a zabezpečil prácu pre klientov chránených dielní (presné čísla nižšie). Výstupom spolupráce Wellgivingu s Nadáciou Orange je projekt *Shop optimistov – shop dobrých skutkov*, prezentovaný na facebooku, kde sú ľudia odmeňovaní za dobré skutky produktmi z chránených dielní. Má to prínos nielen finančný, ale aj prezentuje šikovnosť ľudí s postihnutím a prispieva tak k trvalej udržateľnosti chránených dielní. Na záver by sme radi poďakovali všetkým, ktorí akýmkoľvek spôsobom prispeli k tomu, aby brehy svetov ľudí so znevýhodnením a ľuďmi bežnými boli spojené. Chceme veriť tomu, že vzácné nitky spolupráce, nadviazané počas projektu, budú časom silnieť a rásť.

Projekt v číslach (priebežné hodnotenie):

- počet udelených certifikátov Firma priateľská k ľuďom s postihnutím: 27
- počet udelených odznakov Očko do siete: 98
- počet nových produktov v portfóliu: 63
- počet nových pracovných príležitostí pre klientov chránených dielní: 92
- počet nových dobrovoľníkov: 32
- počet klientov so zručnosťou nakupovať a variť: 8
- počet klientov so schopnosťou lektorovať: 6

Projekt je podporený Islandom, Lichtenštajnskom a Nórskom prostredníctvom Programu Aktívne občianstvo a inklúzia, ktorý realizuje Nadácia Ekopolis v spolupráci s Nadáciou pre deti Slovenska a SOCIA – nadácia pre sociálne zmeny.

Elena Bakošová

Naši partneri z Prahy

V rámci Projektu Erasmus+, do ktorého je zapojená Spojená škola Švabinského 7, Bratislava a Odborné učilište Vyšehrad Praha vznikla medzi týmito školami výborná spolupráca.

Hlavným cieľom tohto projektu je zvýšiť mobilitu a adaptabilitu osôb s mentálnym postihnutím ohrozených sociálnou exklúziou a na základe toho posilniť ich pozíciu na trhu práce. Ďalším cieľom je získanie nových poznatkov a výmena skúseností s vybranou partnerskou školou pri práci s mládežou so špeciálnymi vzdelávacími potrebami (ľahšie mentálne postihnutie), ktoré by v budúcnosti mohli podporiť prípravu žiakov na budúce povolanie v pracovnom prostredí.

Projekt sa zameriava na tri cieľové skupiny:

- 1. skupina: vedúci zamestnanci školy (riaditeľ školy a zástupcovia riaditeľa).**
Ich ambíciou je oboznámiť sa so zahraničným vzdelávacím systémom a získať poznatky a skúsenosti z riadenia partnerskej školy, ktorá je zameraná na výchovu a vzdelávanie mládeže vyžadujúcej špeciálnu starostlivosť.
- 2. skupina: pedagogickí zamestnanci (učitelia teoretického vyučovania a majstri odbornej výchovy).**
Ich záujmom je výmena skúseností z hľadiska výchovy a vzdelávania žiakov s mentálnym postihnutím, porovnanie používaných edukačných metód a získanie nových poznatkov z profesionálnych oblastí týkajúcich sa spoločných učebných odborov.
- 3. skupina: žiaci odborného učilišťa (z učebných odborov opatrovateľ, kuchár, pekáč).**
Žiaci majú v rámci výmenného pobytu pod dozorom dospelých osôb získať profesijnú odbornosť a praktické zručnosti vo vybraných (partnerských) učebných odboroch so zameraním na adaptáciu nového pracovného prostredia.

Projekt sa skladá z dvoch aktivít:

• Aktivita 1 – výmena skúseností pre vybraných zamestnancov školy

Cieľom aktivity je profesijný rozvoj zamestnancov školy a rozšírenie ich odborných poznatkov. Táto aktivita bude realizovaná formou pracovnej stáže, prostredníctvom pozorovania, rozhovorov a štúdiá pedagogickej a odbornej dokumentácie. Na záver každej stáže bude workshop/ panelová diskusia s cieľom výmeny skúseností a utriedenia nových informácií.

• Aktivita 2

Cieľom tejto aktivity je pracovná integrácia žiakov s mentálnym postihnutím prostredníctvom 14 dennej stáže v partnerskej škole. Odborný výcvik žiakov sa bude realizovať podľa ich špecializácie (opatrovateľ, kuchár, pekáč) pod vedením špeciálnych pedagógov.

Projekt trvá 12 mesiacov od 1. 9. 2014 do 31. 8. 2015.

K dnešnému dňu sa v rámci projektu uskutočnili tri stretnutia. 3. – 4. 11. 2014 navštívil Spojenú školu Švabinského 7 v Bratislave riaditeľ a dve zástupkyne z Odborného učilišťa Vyšehrad Praha, ktorí začali aktivitu v rámci Projektu Erasmus+. Dňa 10. – 11. 11. 2014 prišli na pracovnú návštevu do SŠ Švabinského 7 v Bratislave

dve učiteľky z Odborného učilišťa Vyšehrad Praha. Vedúci pedagogickí zamestnanci a pedagogickí zamestnanci z Odborného učilišťa Vyšehrad Praha si vymenili skúsenosti a s vedúcimi pedagogickými zamestnancami a pedagogickými zamestnancami zo Spojenej školy Švabinského 7 v Bratislave. Obidve zúčastnené strany vyslovili názor, že ich stretnutia boli prospešné a získané nové poznatky sú inšpiráciou pre ich ďalšiu prácu s mentálne postihnutou mládežou, ktorú pripravujú v súčasnosti na budúce povolanie.

Dňa 24. 11. 2014 prišlo na stáž do Spojenej školy Švabinského 7 v Bratislave prvých sedem žiakov z Odborného učilišťa Vyšehrad Praha s dvomi pedagógmi. Týchto žiakov okrem praktických činností zameraných na rozvoj ich odborných zručností, ktoré budú vykonávať spoločne so žiakmi Odborného učilišťa Švabinského 7 v Bratislave v DSS Smolnícka 3 v Bratislave, čaká aj bohatý kultúrno-vzdelávací a relaxačný program. Žiaci z Odborného učilišťa Vyšehrad Praha sa počas stáže oboznámia s historickou i súčasnou Bratislavou a jej okolím. Navštívia aj Celoslovenskú školskú prezentačnú výstavu JUVYR 2014, ktorú organizuje Štátny inštitút odborného vzdelávania, Bellova 54, Bratislava.

Už dnes môžeme povedať, že prvé stretnutie žiakov z Odborného učilišťa Vyšehrad Praha a žiakov Odborného učilišťa v Bratislave prebiehalo v družnej atmosfére. Žiaci sa ihneď zoznámili a našli si spoločné témy pre rozhovor. Veríme, že ďalšie spoločné aktivity počas odbornej praxe i na mimoškolských podujatiach podpora vzájomnú spoluprácu nielen žiakov, ale aj pedagogických zamestnancov z partnerských škôl, ktoré sa stretli prostredníctvom Projektu Erasmus+ a možno vzniknú i pekné priateľstvá, ktoré budú pokračovať i po skončení tohto projektu.

PhDr. Ľudmila Lukačková
riaditeľka SŠ Švabinského 7, Bratislava

Pomoc na štartovacej čiare je dobrý začiatok

PROJEKT NADÁCIE SOCIA NA PODPORU VČASNEJ INTERVENCIE

U našich rakúskych a českých susedov majú služby pre rodiny s dieťaťom s rizikovým vývinom svoju 20-ročnú tradíciu. Podľa vzoru európskych krajín sa aj na Slovensku postupne formuje potreba vytvoriť komplexný systém služieb podpory a pomoci zameraný na rodinu a dieťa s rizikovým vývinom od jeho najranejšieho veku. Stojíme na začiatku pred otázkou, ako integrovať skúsenosti odborníkov a overené postupy zo zahraničia, a vytvoriť systém, ktorý zapadne do našich podmienok a priblíži služby tým rodinám, ktoré ich potrebujú.

Podľa zdravotníckej ročenky SR sa v roku 2012 narodilo 1955 detí s vrodennou chybou a 1859 detí bolo v starostlivosti neonatológov. Výkaz o školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie za školský rok 2012/2013 uvádza 474 detí vo veku do 3 rokov, ktorým boli poskytnuté služby. Kde miznú v systéme ostatné deti a ich rodiny? Umožnil by systém vzájomne prepojených a nadväzujúcich služieb efektívnejšie zachytávať deti, ktoré okrem zdravotníckej starostlivosti potrebujú aj dlhodobé sprevádzanie a podporu vo vývine? Dnes nie je jasné, kde sa končia kompetencie zdravotníckej starostlivosti a kedy by mali „do hry“ vstúpiť ostatné pomáhajúce profesie. Vytvára to prázdny priestor, v ktorom rodič ostáva bez pomoci, a ďalšiu starostlivosť musí vyhľadávať a koordinovať okolo svojho dieťaťa sám. Aj kvôli komplikovanej dostupnosti potrebných služieb je stále bežné, že rodiny zo systému vypadnú a ďalej sa s nimi nepracuje. Na Slovensku máme veľa kvalitných odborníkov s dlhoročnou praxou, svoje služby však poskytujú oddelene, nekomunikujú s odborníkmi z iných profesií, čo sťažuje a značne spomaľuje proces práce s rodinou, a dieťa tak prichádza o dôležité prvé mesiace života, ktoré vo veľkej miere predurčujú jeho ďalšiu kvalitu. Včasná

intervencia predstavuje akúsi novú metódu práce, ktorá bude v sebe efektívne spájať a koordinovať služby tých odborníkov, ktorých rodina vo svojej špecifickej životnej situácii bude potrebovať.

V apríli 2014 Nadácia Socia rozbehla projekt na podporu a rozvoj služieb včasnej intervencie na Slovensku. Prostredníctvom grantového programu v spolupráci s dánskym partnerom, nadáciou Velux, si dala za úlohu v priebehu troch rokov vytvoriť tri centrá včasnej intervencie. Ich cieľom bude poskytovať včasnú podporu rodinám formou komplexných služieb na báze dlhodobého sprevádzania. Centrá by sa mali stať hlavnými zdrojovými organizáciami v oblasti včasnej intervencie pre svoje mesto/región.

Pre nastavenie štandardov kvality služieb, ktoré budú novovzniknuté centrá poskytovať, sme aj so zreteľom na medzinárodné štandardy včasnej intervencie sformulovali niekoľko základných dôrazov pre vybudovanie pilotných centier včasnej intervencie (ďalej už len CVI):

MULTIDISCIPLINÁRNY TÍM

- Tím odborníkov CVI pracuje na jednom mieste, podieľa sa na diagnostike aj následnom vytváraní individuálneho plánu služieb pre rodinu a v priebehu procesu vzájomne komunikuje o potrebách a ďalších postupoch – základom je timová spolupráca. Pracovný tím CVI by mal odborne pokryť potreby z troch kľúčových oblastí – zdravotnícka, sociálna a školská. Medzi žiadaných odborníkov patria: sociálny pracovník, špeciálny pedagóg/liečebný pedagóg, fyzioterapeut, psychológ, logopéd a ďalší terapeuti podľa potreby každého centra. Okrem vzájomnej timovej práce v rámci CVI je úlohou odborníkov v centre úzko spolupracovať aj s inými odborníkmi mimo centra, napr. lekármi – pediatriami aj špecialistami, ktorí majú dieťa vo svojej starostlivosti.

Vzájomné zdieľanie informácií a koordinovanie služieb eliminuje duplicitu výkonov, čo je časovo aj finančne výhodné a zvyšuje celkový efekt spoločného úsilia jednotlivých odborníkov.

TERÉNNÁ PRÁCA

- Pravidelné návštevy u špecialistov na viacerých miestach sú pre rodinu náročné finančne, organizačne aj časovo. Poskytovanie služieb v prirodzenom prostredí rodiny pokladáme za významnú časť pri práci s rodinami. Umožňuje zapájať ostatných členov rodiny do programov stimulácie dieťaťa a rodina sa môže naučiť, ako využívať domáce zdroje (predmety dennej činnosti, hračky, vyrobené pomôcky) pri výchove a podpore jeho vývinu. Dieťa sa v známom, bezpečnom prostredí dokáže lepšie koncentrovať a pre rodinu odpadáva záťaž spojená s presunmi.

KOORDINAČNÁ A SIEŤOVACIA FUNKCIA

- Vychádzame z predpokladu, že VCI vzhľadom na svoju polohu (krajské mesto), ako aj zloženiu tímu pracovníkov nebude schopné pokryť dopyt ani celú variabilitu znevýhodnení, s ktorými príde do kontaktu. Preto je ďalším kľúčovým dôrazom CVI koordinačná a sieťovacia funkcia. CVI musí disponovať kompletnou databázou organizácií/odborníkov v rezorte zdravotníctva, školstva a sociálnych vecí, ktorí budú schopní špecializované služby pre cieľovú skupinu klientov CVI zabezpečiť (bolo by dobré, ak by malo každé CVI tieto kontakty aj vo forme informačného materiálu dostupného pre všetkých rodičov už pri prvom kontakte). Ideálne je vytvoriť postupný priamy osobný kontakt medzi pracovníkmi CVI a inými pracoviskami a sprostredkovať rodine cielený kontakt prípadne aj s ich uvedením k danému špecialistovi.

ŠKOLIACE A TRÉNINGOVÉ AKTIVITY

- Novovzniknuté CVI v spolupráci s nadáciou Socia zabezpečia v období trvania pilotného projektu (2015 – 2016) školiace a tréningové aktivity pre svojich zamestnancov, ale aj pre širší okruh spolupracovníkov a aktívnych rodičov. Súčasťou tréningových aktivít sú aj zahraničné študijné pobyty najmä v Česku, prípadne v iných krajinách Európy s rozvinutým systémom a tradíciou v poskytovaní služieb včasnej intervencie.

Všetci kmeňoví pracovníci CVI budú mať povinnú supervíziu v rozsahu min. 1 hod. mesačne.

PARTNERSTVO ODBORNÍKA A RODIČA

- Služby včasnej intervencie by mali jednoznačne vychádzať z princípu tzv. *empowermentu*, keď odborník podporuje v rodičovi jeho vlastné kompetencie a snaží sa hľadať a posilňovať vnútorné zdroje rodiny. Veľkou hodnotou včasnej intervencie v tomto bode je aj to, že vytvára priestor nie len pre dieťa, ale aj pre jeho rodičov. Služby, ktoré dnes môžeme rodinám ponúknuť, sa primárne zameriavajú na dieťa a priestor; riešiť svoju novú náročnú životnú situáciu môžu sami rodičia len veľmi málo. Preto je dôležité, aby v novom modeli bola rodičovi pomoc ponúknutá priamo so službami pre jeho dieťa.
- Úlohou centra bude tiež podporovať rodičov k spoločným aktivitám, vytváraniu svojpomocných rodičovských skupín. CVI v tom môže poskytovať podporné zázemie pre ich činnosť (priestory na stretávanie, tlač materiálov, osvetové aktivity a pod.).

Aby sme získali čo najlepší prehľad o súčasnom stave rezortov, ktorých sa táto problematika dotýka, zriadili sme pracovnú skupinu expertov, ktorá združuje odborníkov za jednotlivé oblasti zdravotníctva, školstva a sociálnych vecí. Ich úlohou je popísať podmienky pre včasnú intervenciu na Slovensku a viesť dialóg o nastavovaní takých opatrení, ktoré zabezpečia, že odborné činnosti pracovníkov v jednotlivých rezortoch sa budú prepájať a efektívne dopĺňať. Socia si tiež kladie za úlohu hľadať systémové a legislatívne možnosti pre dlhodobú udržateľnosť včasnej intervencie na Slovensku.

Sme teda na začiatku cesty a uvedomujeme si výzvy, ktoré pred nami stoja. Zároveň vnímame veľký ohlas, ktorý táto téma v radoch odborníkov aj samotných rodičov detí vzbudzuje, a čoraz viac rezonuje vo verejnom priestore. Veríme, že v budúcnosti na Slovensku aj vďaka našej spoločnej snahe rodiny detí s neľahkým štartom do života budú môcť získať podporu, povzbudenie a nasmerovanie na svoju ďalšiu životnú cestu.

Magdaléna Hollá

Diaľničné známky

Na zasadnutí Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím, konaného dňa 20. 11. 2014, nás informoval zástupca Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja o dôležitej veci, o zmene postupu na vybavenie bezplatného používania diaľnic osobami so zdravotným postihnutím. Zmenou zákona došlo k rozšíreniu oprávnených osôb a teda o oslobodenie od úhrady diaľničnej známky môžu žiadať všetci tí, čo sú držiteľmi parkovacieho preukazu. Doteraz to bolo tak iba v prípade poberateľov peňažného príspevku na zvýšené výdavky spojené s prevádzkou osobného motorového vozidla (príspevku na benzín).

OSLOBODENIE OD POPLATKU ZA POUŽÍVANIE PLATENÝCH CIEST OD 1. 1. 2015

Od 1. januára 2015 nadobudne účinnosť zákon č. 488/2013 Z. z. o diaľničnej známke. Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky plánovalo zaviesť od účinnosti tohto zákona systém elektronickej diaľničnej známky. Situácia je ale taká, že nový systém ešte nie je funkčný a tak sa mení aj plánovaná forma oslobodenia od úhrady diaľničnej známky.

Pri žiadosti o oslobodenie motorového vozidla od úhrady diaľničnej známky žiadateľ musí osloviť Národnú diaľničnú spoločnosť, a. s. (ďalej len „NDS“) a spolu s predložením príslušného parkovacieho preukazu požiadať o vydanie oslobodenia od úhrady diaľničnej známky. Kópia preukazu je pre NDS veľmi dôležitá, pretože preukazy môžu mať i vymedzenú časovú platnosť (napríklad pol roka). Kontrola úhrady diaľničnej známky bude prebiehať rovnako ako v súčasnosti. Vodiči musia pre preukázanie oslobodenia od úhrady diaľničnej známky predložiť potvrdenie od NDS – to musia vodiči spolu s parkovacím preukazom nosiť so sebou.

Podľa § 7 písm. h) zákona č. 488/2013 Z. z. o diaľničnej známke sú od úhrady oslobodené vozidlá zaregistrované osobou, ktorá je držiteľom parkovacieho preukazu a podľa § 7 písm. i) sú od úhrady diaľničnej známky oslobodené vozidlá, ktorých prevádzkovateľom je osoba, ktorá používa

vozidlo na poskytovanie sociálnej služby podľa osobitného predpisu¹ a neposkytuje sociálnu službu s cieľom dosiahnuť zisk a o tomto vozidle účtuje podľa osobitného predpisu². Pre fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorá je podľa posudku odkázaná na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom alebo má praktickú slepotu oboch očí, vyhotoví príslušný orgán parkovací preukaz na základe právoplatného rozhodnutia o parkovacom preukaze. Pri oboch prípadoch, pre fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím i pre prevádzkovateľa sociálnych služieb, platí povinnosť sa zaregistrovať u správcu výberu úhrady diaľničnej známky, v tomto prípade u NDS.

Žiadatelia podľa § 7 ods. 3) zákona č. 488/2013 Z. z. o diaľničnej známke poskytujú najmä nasledujúce údaje:

- obchodné meno, adresu miesta podnikania (iba právnické osoby),
- meno a priezvisko,
- dátum narodenia,
- adresu bydliska,
- štátnu príslušnosť,
- číslo OP alebo pasu,
- evidenčné číslo vozidla,
- krajinu, kde je vozidlo registrované,
- kontaktné údaje a tiež údaje potvrdzujúce nárok na oslobodenie od úhrady:
 - › kópiu rozhodnutia o žiadosti o vyhotovenie parkovacieho preukazu
 - › kópiu parkovacieho preukazu
 - › kópiu technického preukazu vozidla, prípadne vozidiel
 - › kópiu zriaďovacej listiny – iba právnické osoby

Predložené údaje sa registrujú u správcu úhrady diaľničnej známky, respektíve u ním poverenej osoby a žiadateľ o oslobodenie od úhrady diaľničnej známky dostane po registrácii potvrdenie od NDS, ktorým sa bude musieť preukázať pri kontrole PZ SR.

¹ Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 50/2012 Z. z.

² Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.

legislatíva

Žiadosti o oslobodenie od úhrady diaľničnej známky zasielajte poštou na adresu NDS, príp. osobne doručte na adresu: **Národná diaľničná spoločnosť, a. s., Mlynské Nivy 45, 821 09 Bratislava.**

Podľa správy zástupcu Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR na zasadnutí Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím, konaného dňa 20. 11. 2014 a ďalších informácií, spracoval **Mgr. Tibor Kőböl**, zástupca skupiny organizácií osôb s telesným postihnutím vo Výbore pre osoby so zdravotným postihnutím Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť

správy

PROJEKT AMEREM

Vďaka finančnej podpore Nadácie VÚB vznikla v Domove sociálnych služieb a zariadení podporovaného bývania Merema v Modre umelecká skupina výtvarne nadaných klientov pod názvom Amerem. Tvorba v rámci umeleckej skupiny poskytla znevýhodneným ľuďom priestor pre vzájomnú identitu, pocit spolupatričnosti a motiváciu k ďalšej tvorbe. Arteterapia bola využitá nielen ako metóda sociálnej práce so znevýhodnenou skupinou ľudí, ale aj ako samostatne umelecky hodnotná a tvorivá aktivita, ktorá sa dočkala adekvátneho ocenenia. Ciele projektu sa niesli v dvoch rovinách. Prvou je sociálna rovina l'art pour l'homme – umenie pre človeka a druhou je individuálna rovina – l'art pour la santé – umenie pre zdravie. Vyvrcholením projektu Amerem je výstava umeleckých diel, vernisáž ktorej sa uskutočnila 27. novembra v priestoroch chráneného pracoviska Musique club galérie, Štúrova 61, Modra. Výstava potrvá do januára 2015.

Milada Gašparecová

Zdroj: <http://www.region-bsk.sk>

Žiadosť o oslobodenie od platenia úhrady za používanie diaľnic a rýchlostných ciest pre držiteľov parkovacieho preukazu ZŤP

Meno a priezvisko žiadateľa:		
Dátum narodenia:		
Adresa bydliska:		
Štátna príslušnosť:		
Preukaz totožnosti číslo:		
EČV vozidla / Krajina registrácie vozidla:		
Kontakt telefónne číslo:		
Mail:		

Prílohy k žiadosti:
- kópia rozhodnutia žiadosti o vyhotovenie parkovacieho preukazu
- kópia parkovacieho preukazu
- kópia technického preukazu

V dňa Podpis žiadateľa:

VIANOCE NAŠIMI RUKAMI

Žilinský samosprávny kraj, Odbor sociálnych vecí organizuje v dňoch 28. novembra 2014 – 9. januára 2015 v priestoroch foyeru Úradu Žilinského samosprávneho kraja 8. ročník výstavy Vianoce našimi rukami. Cieľom výstavy je prezentácia prác a výrobkov s vianočnou tematikou klientov zariadení sociálnych služieb Žilinského kraja.

Zdroj: http://www.zask.sk/files/odbory/soc_veci/2014/november/november1/pozvanka-vianoce-nasimi-rukami-2014.pdf.

Dôstojný život – právo, nie privilegium

STRETNUTIA ZA OKRÚHLYM STOLOM

Pracovné stretnutia venované praktickým problémom pri výkone opatrovníctva (opatrovníctvo pre osoby, ktoré sú pozbavené alebo obmedzené spôsobilosti na právne úkony) sa uskutočnili v dňoch 23. septembra a 16. októbra na Republikovej centrále ZPMP v SR. Cieľom stretnutí bola odborná diskusia o aktuálnych problémoch výkonu opatrovníctva a možnostiach ich riešenia z hľadiska občianskeho zákonníka a občianskeho súdneho poriadku. Prvého stretnutia sa zúčastnili tzv. „verejní opatrovníci“ z miest, obcí a zariadení sociálnych služieb a na druhom sa stretli opatrovníci z radov rodičov a príbuzných ľudí, ktorí boli pozbavení, resp. obmedzení v spôsobilosti na právne úkony. Na základe diskusií a získaných informácií sa momentálne pripravuje návrh odporúčania právnej úpravy opatrovníctva, ktorý zašleme Ministerstvu spravodlivosti SR.

TRÉNINGY K ZODPOVEDNOSTI

Pod týmto názvom sa začalo od októbra realizovať neformálne vzdelávanie dospelých ľudí s mentálnym postihnutím, ktorého cieľom je poskytnúť účastníkom potrebné informácie o ich právach a možnostiach, ako tieto svoje práva uplatňovať. Školia sa o právnej zodpovednosti a povinnostiach, trénujú praktické situácie zo života. Neformálne vzdelávanie ľudí s mentálnym postihnutím je samo osebe špecifická činnosť, pri ktorej je potrebné dodržiavať viacero pravidiel a postupov. Pred samotným začatím kurzov bolo treba pripraviť vzdelávacie obsahy a metódy. Tejto úlohy sa zhostil tím na Republikovej centrále. Lektormi kurzov, ktoré sa konajú v Bratislave, Dunajskej Strede, Poprade, Detve a Lučenci, sa stali odborníci, ktorí absolvovali vzdelávanie v oblasti vzdelávania dospelých ľudí s mentálnym postihnutím. Vzdelávanie bude prebiehať do konca júna 2015 v siedmich skupinách.

SEMINÁRE V REGIÓNOCH

Vzdelávanie rodičov a opatrovníkov v oblasti zodpovednostného konania ľudí s mentálnym postihnutím Koncom októbra sa uskutočnil v združení ZPMP Nádej v Košiciach prvý zo série seminárov venovaných

téme zodpovednosti. Predmetom seminára je naučiť účastníkov postupy, ako riešiť celú škálu rôznych druhov deliktuálnej (napr. občianskoprávnej alebo trestnoprávnej) zodpovednosti za konanie ľudí, ktorí boli pozbavení alebo obmedzení v spôsobilosti na právne úkony, akú zodpovednosť má opatrovník alebo ten, kto má vykonávať „dohľad“ nad týmto človekom. Cieľom je naučenie zručností zvládať túto zložitú právnu problematiku a získať praktickú schopnosť rozoznať ohrozenie alebo hroziacu škodu a naučiť sa predchádzať vzniku škôd. Seminára sa zúčastnilo 27 osôb.

VZDELÁVANIE OPATROVNÍKOV V OBLASTI PRÁVNÝCH ASPEKTOV VÝKONU OPATROVNÍCTVA

Ďalší seminár, ktorý sa uskutočnil v Košiciach v priestoroch Úradu Košického samosprávneho kraja, bol seminár zameraný na problematiku výkonu opatrovníctva a konkrétne praktické právne problémy, ktoré sú s výkonom opatrovníctva spojené. Základom výkladu je právna úprava spôsobilosti na právne úkony a opatrovníctva v občianskom zákonníku a občianskom súdnom poriadku, pričom na túto staršiu právnu úpravu je nazerané z pohľadu ochrany základných práv a slobôd ľudí so zdravotným postihnutím podľa Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, Európskeho súdu pre ľudské práva a judikatúry Ústavných súdov SR a ČR. Seminára sa zúčastnilo 36 osôb. ZPMP v SR touto cestou ďakuje za spoluprácu pri organizácii seminárov Ing. Danke Bozogáňovej, predsedníčke ZPMP Nádej v Košiciach a Ing. Zuzane Juskovej, vedúcej odboru sociálnych vecí a zdravotníctva Košického samosprávneho kraja. Lektormi seminárov sú advokáti JUDr. Zuzana Stavrovská a JUDr. Maroš Matiaško, LL.M. Semináre sa priebežne uskutočnia vo všetkých samosprávnych krajoch do konca júna 2015.

VÝTVARNÝ SALÓN NA TÉMU ĽUDSKÉ PRÁVA

Tri týždne trvala výstava výtvarných prác detí a dospelých ľudí s mentálnym postihnutím Výtvarný salón ZPMP 2014, ktorého hlavnou témou boli ľudské práva. Svoje práce na výstavu zaslalo 72 organizácií a jednotlivcov. Výstava sa konala v Dome kultúry Pezinok, ZPMP v SR ju organizovalo v spolupráci s DSS Hestia a ZPMP Pezinok. **Kampaň Nechcem, ale musím!** Kampaň, ktorou chceme presvedčiť verejnosť, že ľudia s mentálnym postihnutím majú právo rozhodovať o svojom živote, pokračuje vďaka projektu Dôstojný život – právo,

nie privilegium momentálne najmä prostredníctvom sociálnych sietí. Ako sme už informovali v uplynulých číslach časopisu, bolo natočených 6 krátkych videoklipov, ktoré si môžete pozrieť tu: <http://www.zmpvrs.sk/index.php/dostojny-zivot-pravo-nie-privilegium#kampaň>

Projekt *Dôstojný život – právo, nie privilegium* bol podporený sumou 104976,- EUR z Fondu pre mimovládne organizácie, ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu EHP 2009 – 2014. Správcom Fondu je Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation. Cieľom projektu zameraného na ľudské práva *Dôstojný život – právo, nie privilegium* je Zvýšenie zapojenia MVO do tvorby politik a rozhodovacích procesov na miestnej, regionálnej a národnej úrovni.

Spracovala: **PhDr. Iveta Mišová**

0 projektoch a donoroch

Aj vďaka Nadácii ESET môže ZPMP v SR realizovať projekt rehabilitačno-vzdelávacieho centra BIVIO. Príspevok, ktorý nám nadácia poskytla, využívame na tvorbu vzdelávacích programov pre ľudí s mentálnym postihnutím. Vzdelávacie programy sú zamerané na prípravu dospelých ľudí s mentálnym postihnutím na vykonávanie špecifických typov zamestnania – pomocné práce v kuchyni, práčovni a v ubytovacích zariadeniach. Okrem toho sú tieto vzdelávacie programy zamerané na základné poznatky a zručnosti súvisiace so zamestnaním – zodpovednosť zamestnanca, základné informácie v súvislosti so zákonníkom práce, interakcia s pracovným kolektívom a kolegami, priblíženie hierarchie v zamestnaní, ale aj správa osobných financií. Sme presvedčení o tom, že aj vďaka tejto podpore sa nám podarí vytvoriť fungujúce a efektívne rehabilitačno-vzdelávacie centrum pre ľudí s mentálnym postihnutím.

DAJME ŠANCU ĽUDOM S MENTÁLNYM POSTIHNUTÍM A ICH RODINÁM INTEGROVAŤ SA

Nadácia Krištáľové krídlo sa rozhodla podporiť projekt *Dajme šancu ľuďom s mentálnym postihnutím a ich rodinám integrovať sa*, ktorý je zameraný na realizáciu priamej práce s ľuďmi s mentálnym postihnutím. Vďaka podpore Nadácie budeme môcť aj v roku 2015 pokračovať v realizácii stretnutí sebaobhajcov, v organizácii ich klubových stretnutí či v pravidelných stretnutiach seniorov s mentálnym postihnutím. Príspevok Nadácie Krištáľové srdce podporí pravidelné aktivity komunitného centra, ktoré ZPMP v SR prevádzkuje v Starom meste v Bratislave.

SPOLU RÚCAJME PREDSUDBY

Projekt Spolu rúcajme predsudky sa zameriava predovšetkým na zmenu postojov verejnosti voči ľuďom s mentálnym postihnutím. Tieto zmeny sa snažíme podporiť aj realizáciou kampane Nechcem, ale musím. Prostredníctvom kampane dlhodobo informujeme o potrebe meniť postoje k ľuďom s mentálnym postihnutím, o potrebe podporiť ich práva a možnosti zaradiť sa do prirodzeného spôsobu života. Do života, v ktorom budú mať rovnaké práva ako ostatní ľudia. Jedna z kľúčových oblastí samostatnosti je samostatné rozhodovanie sa a kampaň sa tomu podrobne venuje. V rámci kampane sme už pripravili webovú stránku www.nechcemalemusim.sk, na ktorej podrobne informujeme a vysvetľujeme danú problematiku. Natočili sme šesť videoklipov, ktorými poukazujeme na absurdnosť niektorých situácií, ktoré sú však pre mnohých ľudí s mentálnym postihnutím tvrdou realitou. A práva vďaka projektu Spolu rúcajme predsudky budeme ďalej šíriť myšlienky kampane medzi verejnosť. Vďaka podpore Nadácie Slovenskej sporiteľne v priebehu roka 2015 umiestnime vytvorené videoklipy približne do 120 prostriedkov hromadnej dopravy, kde si ich na viac ako 200 obrazovkách bude môcť pozrieť cestujúca verejnosť po dobu jedného mesiaca.

Mgr. Maroš Horanič

Potrebuje poradit?

ZPMP v SR poskytuje sociálne poradenstvo ľuďom s mentálnym postihnutím, rodinám a príbuzným. V roku 2009 získalo akreditáciu MPSVR SR na poskytovanie špecializovaného poradenstva. Združenie je registrovaným subjektom v Bratislavskom samosprávnom kraji (BSK) a vďaka finančnému príspevku môže tieto odborné činnosti vykonávať pre občanov BSK bezplatne.

V zmysle zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov je sociálne poradenstvo odborná činnosť zameraná na pomoc fyzickej osobe v nepriaznivej sociálnej situácii. Sociálne poradenstvo sa vykonáva na úrovni základného sociálneho poradenstva a špecializovaného sociálneho poradenstva. Základné sociálne poradenstvo je posúdenie povahy problému fyzickej osoby, rodiny alebo komunity, poskytnutie základných informácií o možnostiach riešenia problému a podľa potreby aj odporúčanie a sprostredkovanie ďalšej odbornej pomoci. Základné sociálne poradenstvo je súčasťou každej sociálnej služby poskytovanej podľa tohto zákona. Špecializované sociálne poradenstvo je zistenie príčin vzniku, charakteru a rozsahu problémov fyzickej osoby, rodiny alebo komunity a poskytnutie konkrétnej odbornej pomoci.

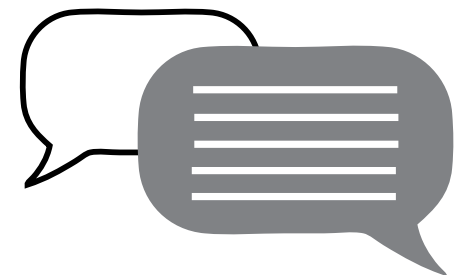
Aké poradenstvo poskytujeme?

- Sprevádzanie a pomoc pri riešení sociálnych problémov a možností, ako problémy riešiť, alebo im predchádzať,
- poradenstvo v sociálnych a emocionálnych vzťahoch, ktoré si človek vytvára s ostatnými ľuďmi, s ktorými sa stretáva vo svojom živote,
- pomoc pri zvládaní neprimeraných reakcií okolia, prípravu na predsudky, s ktorými sa ľudia s mentálnym postihnutím môžu stretnúť,
- poradenstvo pri výbere vhodnej kompenzácie na odstránenie sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia,
- orientáciu v sociálnych zákonoch (práva, zodpovednosti, povinnosti, možnosti),
- pomoc pri hľadaní možností bývania v súlade s predstavami klienta,

- pomoc pri zamestnávaní: sprostredkovanie kontaktov na agentúry podporovaného zamestnávania, na chránené dielne,
- pomoc v oblasti sociálnoprávnej ochrany, spôsobilosťou na právne úkony, podľa potreby sprostredkovanie kontaktu na právnikov v uvedenej problematike,
- sprostredkovanie kontaktov na ďalších odborníkov a poskytovateľov sociálnych služieb.

Poskytovanie špecializovaného poradenstva ľuďom s mentálnym postihnutím má za cieľ pomôcť pri integrácii a začlenení do spoločnosti, podporiť nezávislejší život a samostatnú sociálnu existenciu, podporiť zachovanie a stabilizáciu prirodzeného rodinného prostredia. Snahou poradcov je rozvíjať potenciál a osobnosť ľudí s mentálnym postihnutím, zlepšiť kvalitu ich života, pomôcť im pri odstraňovaní sociálnych bariér a zabezpečiť ochranu práv a záujmov a nediskrimináciu vo všetkých oblastiach života. ZPMP v SR poskytuje sociálnym poradcovi na výkon ich práce také priestory, ktoré vytvárajú dôstojné podmienky na vedenie intímneho rozhovoru, a tiež na skupinovú prácu. Od júla 2014 poskytuje organizácia poradenstvo v priestoroch na **Štúrovej ul. 6, 811 02 Bratislava**. Ako sme uviedli v úvode, poradenstvo je **bezplatné**. O poskytovanie poradenstva v ZPMP v SR majú záujem najmä dospelí ľudia s mentálnym postihnutím. Okrem individuálnej práce poradcovia využívajú prácu so skupinou, o túto formu práce je zo strany klientov značný záujem. Ak sme vás zaujali, kontaktujte našich poradcov, napíšte alebo zavolajte: zmpvrs@zmpvrs.sk, tel. 02/63814968, 0905709557.

PhDr. Iveta Mišová

vetvička prianí

Želanie pre čitateľov INFORMÁCIÍ:
Neviem ako Vám, ale mne sa zdá,
že každý rok všetko okolo nás
beží rýchlejšie a rýchlejšie, a my musíme
zrýchliť, keď chceme všetko stihnúť.

Preto by sme mali v čase Vianoc,
keď si užívame voľné dni, trochu spomaliť a:

- * stretnúť sa s rodinou a s priateľmi, porozprávať sa,
 - * poprechádzať sa v tichu (najlepšie zasneženého) lesa,
 - * prečítať si niečo pekné, báseň, príbeh, knihu,
- skrátka načerpať novú energiu z pozitívnych vecí,
aby nám vydržala po celý nasledujúci rok.
Prajem Vám veľa pozitívnej energie, lebo s ňou
sa život zvláda lepšie.

Pohodové Vianoce Vám všetkým praje

Stefi Nováková

• • • • •

Je tu koniec roka, posledné dni, jooo, čo všetko sme
počas roka prežili. Spomeňte si aspoň na tri pekné veci!
Nový rok už nakúka za oknom, vykúka z počítačov ba aj
z nášho časopisu. NOVÝ ROK 2015!!! Nech je pre všetkých
radosť! Nech sa máte prečo usmievať a nech takto na
jeho konci máte opäť na čo spomínať. Všetkým krásne
sviatky a zdravie želá ZPMP.

Patricia Jarjabková

• • • • •

Milí čitatelia,

nech sú vianočné sviatky obdobím oddychu v kruhu
najbližších a načerpaním nových síl do nasledujúceho roka.
Aj v ňom, nech sme na akejkoľvek pozícii, nás spoločne
čaká veľa práce v prospech ľudí s mentálnym postihnutím.
Odkaz Vám, rodičom – hrdinský čin nie je len niekomu
v jednom okamihu zachrániť život, ale aj každý deň znášať
neľahký osud, prijímať ho s láskou a vytrvalosťou a pomáhať
tak, ako to robíte.

Lubica Vyberalová

• • • • •

Je tu čas vianočný, sviatočný.
Čas, keď sme si bližší, úprimnejší
a pravdivejší.
Keď uvidíte svoje sny kráčať v snehu,
a na srdiečkach pocítite nehu,

keď snehová vločka zacengá vám na vlase,
nech tíško znejú slová:
Prajeme Vám krásne Vianoce a šťastný nový rok.
ALEBO len jednoducho:

Prajem Vám všetko najlepšie,
čo vás povzbudí najsilnejšie,
prajem zdravie, šťastie, lásku,
prajem priateľov i lásku,
aby ste mali na stole hojnosti,
po celý rok pred pecou sýtosť,
v rodine zmierlivosť,
aby ste boli veselí, nech je šťastný dom celý.
Prajem vám príjemné prežitie vianočných sviatkov
a Nového roku

Eva Števková

• • • • •

Milí moji spolubojovníci, rodičia detí s mentálnym
postihnutím!

Po nežnej revolúcii sme verili, že v našom štáte sa všetko
zmení k lepšiemu, že aj vzťah verejnosti a štátu k ľuďom
s postihnutím sa zlepší, čo prinesie so sebou aj zlepšenie
podmienok pre ich i náš život.

Sami vidíte, že sa tak nestalo. Naše združenie vyvíja
veľkú snahu na dosiahnutie zmeny a dosiahlo už mnohé
úspechy, zvraty najmä v legislatíve, o ktorých sa nám,
starým a starším rodičom ani nesnilo. Ale to všetko nestačí.
Pokrok do našich životov prichádza veľmi pomaly a malými
krôčikmi. No náš život a životy našich detí idú dopredu
rýchlo a čím ďalej tým rýchlejšie.

Naša slovenská povaha sa od čias Timraviných Ľapákovcov
veľmi nezmenila. Naša snaha o zlepšenie sa neprejavuje
konkrétnymi činmi, radšej čakáme, či sa niečo samé
nezmení, alebo či sa namiesto nás nepričinia iní ľudia.

Prajem teda sebe aj vám do nastávajúceho i do ďalších
rokov viac odvahy, viac sily vyjsť zo svojho zápecia
a zapojiť sa konkrétnymi činmi do úsilia o zmenu,
o lepšiu budúcnosť našich detí.

Vinšujem vám pokojné a radostné Vianoce

Vaša Elena Kopalová

• • • • •

Milí čitatelia,
v rýchlom behu dní nášho uponáhľaného
sveta prišiel čas Vianoc. Čas sviatočný,
čas výnimočný, čas priam zázračný.

Som rada, že Vám môžeme ponúknuť ďalšie vianočné číslo
tohto takého potrebného časopisu za seba i celý kolektív,
ktorý ho pripravuje. Verím, že časopis Vám pomáha
v každodennom živote prekonávať problémy s legislatívou,
informuje o zaujímavých podujatiach a že sú zaujímavé
i rozhovory so známymi osobnosťami. Na Slovensku máme
veľa zariadení sociálnych služieb, ktoré vedú bohatý, ale
lokálne izolovaný život. Chceme i na stránkach
časopisu o týchto domovoch písať a predstavovať ich prácu.
Chceme byť otvorení voči svetu a vyjasňovať si svoje
postoje na našej pôde, chceme, aby bol časopis živý, aby
sa v ňom písalo o vašich problémoch, aby vaše skúsenosti,
negatívne i pozitívne, poslúžili aj širšiemu spoločenstvu.
Budeme sa snažiť, aby sa úroveň časopisu nielen udržala,
ale postupne zvyšovala a že sa nám podarí Vás ešte viac
zapojiť do tvorby jeho obsahu. Veríme, že bude i naďalej
Vaším pomocníkom a priateľom.
Prajem Vám krásne a pokojné prežitie sviatkov

Zuzana Stavrovská

• • • • •

Milí čitatelia časopisu Informácie,
dovoľte mi v mene mojom zaželať
vám, aj celej vašej rodine šťastné
a požehnané vianočné sviatky.
V novom roku veľa zdravia, šťastia,
lásky, božieho požehnania
a splnených prianí.

Krásne vianočné sviatky, nech máte čas na rozprávky.
Nech sa na vás šťastie smeje, nech vás láska stále hreje.
Nech vás úspech sprevádza, veď nový rok prichádza.

To vám z celého srdca praje

Richard Drahovský

• • • • •

Nech v novom roku dokážeme viac
ako v tom predchádzajúcom, a nech
môžeme byť hrdí na všetko, čo
urobíme. Nech máme viacej dôvodov
na úsmev a nech využijeme každú
šancu na potešenie iných.

Maroš Horanič

• • • • •

vetvička prianí

Prajem si, aby ten krásny vianočný čas naplnil každého
z nás. Prajem si, aby nás naplnila pohoda, ticho a radosť.
Dúfam, že každý strávi pokojné chvíle v kruhu rodiny
s dobrým jedlom a úsmevom na tvári. Čo robiť tieto
Vianoce inak? Každé ráno spievať a tancovať a až
do večera sa usmievať ☺
Pohodové, usmievané a nekonečné Vianoce praje

Janka Zámečníková

• • • • •

Vo vzduchu ešte cítiť vôňu pečených
gaštanov, ale s nehou a v tichosti sa
k nám už blíži čas sviatočný, výnimočný
a zázračný. Do našich domovov,
príbytkov, duší a pocitov. Čas, kedy
sa aspoň na chvíľu snažíme zastaviť.
Čas, kedy sa v nás prebúdzajú tie najkrajšie pocity. Na
sviatočné dni sa tešíme všetci. Pre všetky tie vône, chute,
farby a svetielka, ktoré k nim patria. A ešte pre spoločný
čas, ktorý strávime so svojimi blízkymi. Hľadáme úprimné
ľudské porozumenie a túžime po láskavom ľudskom
dotyku. Jednoduché radosti sú tie najväčšie a v tom je to
veľké tajomstvo a bohatstvo života. Bolo by krásne, keby to
tak mohlo byť aj v bežnom a každodennom živote. Preto
si vážme jeden druhého a zachovajme si slávnostné chvíle
z prichádzajúcich vianočných sviatkov po celý rok.
Krásne a pokojné Vianoce praje

Dušan Fabian

• • • • •

Krásne sviatky všetkým, ktorí sa na ne
tešia; tí, ktorí sviatky neslávia, oddýchnite
si vo voľných dňoch; tí, ktorí musíte
pracovať, nech vám to rýchlo a ľahko
ubehne; tým, ktorí sú chorí, prajem skoré uzdravenie; tým,
ktorých niečo bolí, sú smutní alebo trpia, prajem čoskoro
uvidieť to svetlo na konci tunela a rýchlu úľavu; tým, ktorí
sa cítia neistí, pevnú pôdu pod nohami; tehotným ľahký
pôrod a zdravé bábätko; tým, čo nemôžu otehotnieť a túžia
po tom, nech sa to čoskoro vydarí; tým, ktorých čaká veľká
zmena alebo nový začiatok, nech je to zmena k lepšiemu
a prebehne hladko; cestujúcim šťastné cesty a hlavne
návraty; komu nič nie je a je spokojný, užívajte si to a tešte
sa z toho; každému želim pevné zdravie, viac trpezlivosti,
múdrosti, súcitu, radosti a šťastia, odpustenia, harmónie,
úcty k živým bytostiam vrátane Zeme, budte šťastní a budte
vďační a nájdite odvahu naplňovať svoje sny.

Martina Jarolíňová

poďakovanie

Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR zo srdca ďakuje všetkým dobrým ľuďom, vďaka ktorým sme aj v roku 2014 mohli zorganizovať množstvo krásnych aktivít. Za spoluprácu ďakujeme našim členským organizáciám, štátnym orgánom a inštitúciám, samosprávnym orgánom, domovom sociálnych služieb, špeciálnym základným školám, odborným poradniam. Ďakujeme fyzickým i právnickým osobám, ktoré materiálne a finančne prispeli na realizáciu aktivít, ďakujeme médiám za propagáciu. Ďakujeme mnohým jednotlivcom, ktorí sa svojou angažovanosťou zaslúžili o zlepšenia života ľudí s mentálnym postihnutím a ich rodín. Boli to rôzni odborníci, experti, poslanci, dobrovoľníci, zamestnanci Republikovej centrály ZPMP v SR, brigádnicí, členovia redakčných rád i miestnych združení. Ďakujeme aj všetkým priaznivcom, ktorí nám v roku 2014 venovali 2 % zo svojich daní.

ĎAKUJEME!

DONORI A PARTNERI • Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstvo kultúry SR, Ministerstvo vnútra SR, Úrad Vlády SR, Ministerstvo spravodlivosti SR, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstvo zdravotníctva SR, Bratislavský samosprávny kraj, Košický samosprávny kraj, Prešovský samosprávny kraj, Nitriansky samosprávny kraj, Mesto Nitra, Magistrát hlavného mesta SR Bratislavy, Mestská časť Bratislava – Staré mesto, Mestská časť Bratislava – Dúbravka, Mestská časť Bratislava – Petržalka, Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, Nitriansky samosprávny kraj, Nadácie Velux, Nadácia otvorenej spoločnosti, Nadácia Dalkia, Nadácia Tatra banky, Nadácia Pontis, Program švajčiarsko-slovenskej spolupráce (Nadácia Ekopolis, Nadácia Socia, Karpatská nadácia), Centrum pre filantropiu, 4People, n.o., Ľudia ľuďom, n.o., Nadácia Krištáľové krídlo, Nadácia ESET, Nadácia Slovenskej sporiteľne, Cirkevný zbor Evanjelickej cirkvi a.v. na Slovensku Bratislava – Rača, Inclusion Europe, Inclusion International, Mental Disability Advocacy Center (MDAC), SPMP ČR, EASPD, Lebenshilfe Nemecko, Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR, Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska, Slovenská humanitná rada, Hnutie špeciálnych olympiád, Spoločnosť Downovho syndrómu, Agentúra podporovaného zamestnávania Bratislava, Tanečný klub Danube, Združenie Občan, demokracia a zodpovednosť, Združenie Up Down, Sociofórum, Liga za duševné zdravie, Otvoreme dvere, otvoreme srdcia, Rada pre poradenstvo v sociálnej práci, Asociácia supervízorov a sociálnych poradcov, Výbor pre osoby so zdravotným postihnutím, Organizácia muskulárnych dystrofií, kolektív DSS Hestia Pezinok, DSS Kampino, DSS Rozsutec, DSS Prima, n.o., DSS prof. K. Matulaya, kolektív PSC Impulz ZPMP v Petržalke, kolektív Domu Svitania, n.o., kolektív DSS Sibírka, DSS Báhoň, DSS Merema, Dom kultúry Pezinok, Základná umelecká škola Eugena Suchoňa v Pezinku, OZ Inklúzia, APZ n.o., Vstúpte, n.o., OZ Dlaň, Slovenský zväz telesne postihnutých

MÉDIÁ • Rozhlas a televízia Slovenska, Bigmedia, Pravda, Zdravie.sk, Zoznam.sk, Bright, Topky.sk, Ozene.sk, SITA, TASR, TV JOJ, TV Markíza, Sme.sk, Slovenka, Pravda.sk, TVNoviny.sk, Noviny.sk, Petržalské noviny, Changenet.sk, TA3, Portál ľudialudom.sk, Ďakujeme.sk, TV PEZINOK, s. r. o., Pezinčan, zenskyweb.sk

FIRMY • McDonalds, Istropolitana Ogilvy, Leon Productions, Campana Batucada, Cobra Sound – Martin Čema, Kristína Lončeková – UMO, Marketing and Business Group, s. r. o., Awax – Ing. Edo Kruzslík, Le Cheque Dejeuner, s. r. o., L.K. Permanent, bam.sk, s. r. o., Dobrovoľný hasičský zbor Bratislava, Slovanet, T-com, Orange, Slovenský syndikát novinárov, AVON Cosmetic, BigMedia, Stoklasa textilní galanterie, Still, s. r. o., Allianz – Slovenská sporiteľňa, Johnson Controls, Šupito, Vinohradnícko vinárske družstvo podielnikov KARPATY v Pezinku – Grinave, pekáreň Častá, vinárstvo Pavelka a syn, kvety Barbora Pezinok, Mária Sklárová zo Šenkvic, Continental Matador Truck Tires s. r. o. a Continental Matador Rubber s.r.o, BRANA, s. r. o., Platforma Z domova

JEDNOTLIVCI • Anna Reháková, Tatiana Rosová, Vladimír Lauko, Agnes Zelená, Boris Németh, Branislav Augustín, Dušan Fabian, Elena Kopalová, Mária Šustrová, Ľudmila Lukačková, Eva Števková, Ivan Hampl, Ivan Vyskočil, Ján Kučera, Jana Račková, Ľubica Vyberalová, Magda Papánková, Martina Jarolíňová, Maroš Matiaško, Viera Záhorcová, Miroslav Mišo, Miroslav Mišo jr., Patrícia Garajová Jarjabková, Richard Drahovský, Silvia Aziriová, Stefi Nováková, Zuzana Homolová, Zuzana Chmelová, Zuzana Koláriková, Zuzana Stavrovská, Peter Demek, Ján Červenka, Olga Zambojová, Ondrej Štefák, Marcela Hromková, Silvia Porvázová, Viera Pribilová, Barbora Petrgálová, Lucia Kutláková, Iveta Hlavenková, Adriana Pekárová, Marcel Jančovič, Mária Gibaľová, Jana Malatincová, Agnes Cséfalvay, Edit Lanstyák, Jana Račková, Mária Šimková, Eva Mazarová, Lenka Mindoková, Miroslava Hanková, Vlasta Kubušová, Miroslav Král, Peter Dúžek, Adam Felix, Judit Bárdos, Lenka Dubanová, Pavol Rosiar, Andrea Juranová, Martina Hečková, Andrea Podhorská, Jana Detvajová, Katarína Kuzmová, Edita Kohutovičová, Itcho Pčelár + Jamestown, Janka Langová + Najls, Natália Brenčíčová, Cangama Batonda Edgar, Adriana Cziprusová, Lenka Gogová, Júlia Murčinková, Timea Petrášová, Tomáš Torok, Martina Vargová, Norbert Veselý, Katarína Hlavenková, Petra Kobilková, Tomáš Mihalovič, Viera Pastorková, Ján Prochádzka, Ladislav Bačo, manželka Lučeničovi, Martina Hlavatá, Vladimíra Redenkovičová, Eva Hrubá, Jana Grgáčová, Michal Straka Ego, Richard Stanke, Michal Grantner, Peter Patzka, Daniel Sipos, Petra Mišáková, Barbora Bauerová, Petra Kiššová, Eva Ďuriačová, Miroslava Kovalinková, Daniela Džáčovská, Mima Bialková, Martina Vnučková, Vladimír Smaženka, Jana Petiašová, Katarína Gergelyová, Veronika Pribylová, Katarína Lokajová, Zuzana Kořínková, Lenka Ligasová, Katarína Neslušánová, Igor Mojto, Vladimír Veselý, Nora Ableitinger, Valentína Petrus, Stanislav Daniel, Silvia Porubánová, Jan Pfeiffer, Jozef Ďurica, Mária Csontosová, Miroslav Cangár, Peter Netri, Soňa Holúbková, Magdaléna Feniková